

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLERE DAİR
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
YANSIMALARI: AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR İL

Nezire DİKMENLİ

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIĞI
PROBLEMLERE DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
YANSIMALARI: AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR İL

Nezire DİKMENLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Antalya- 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIĞI
PROBLEMLERE DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
YANSIMALARI: AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR İL

Nezire DİKMENLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ayhan AKIŞ

Antalya- 2020

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden olduğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

29 / 06 / 2020

Nezire DİK MENLİ

TEŞEKKÜR

Eğitim, insanlar için her alanda ve doğumdan ölüme devam eden bir öğrenme sürecidir. Sosyal bilgiler ise disiplinler arası bir yaklaşım olup hayatımızın birçok alanına çok yönlülüğü ile etki eden en önemli branşlardan biridir. Bu sebeple insan yaşantısında öğrenilenlerin çoğunluğunu oluşturur. Etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için de, ortaya çıkan problemlere çözüm üretilmesi ve yeterli bir öğrenme ortamının sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda mevcut problemleri öğretmen görüşleri ile ele alarak ortaya koymak ve ortaya çıkan bu problemlere çözüm önerileri üreterek etkili bir sosyal bilgiler eğitiminin sağlanmasına katkıda bulunmak çalışmanın ana çizgisidir.

Tüm bu öğrenme sürecin de bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak destek olan değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ayhan AKIŞ'a,

Samimi, içten ve destekleyici davranarak her fırsatta var olduklarını bana hissettiren dostlarıma, hayatım boyunca bana olan inançlarını kaybetmeden desteklerini bir gün olsun esirgemeyen annem Zahide DİKMENLİ ve babam Mustafa DİKMENLİ'ye, seslerini her duyduğumda içimde umut yeşerten yeğenlerim Erva, Mustafa Ali ve Egemen'e sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hazırladığım bu tezin sosyal bilgiler alanındaki çalışmalara katkı sağlaması dileğiyle.

NEZİRE DİKMENLİ

ÖZET

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLERE DAİR ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN YANSIMALARI: AKDENİZ BÖLGESİNDE BİR İL

DİKMENLİ, Nezire

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayhan AKIŞ

Temmuz 2020,77

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine verilen önemi öğretmen görüşleri aracılığı ile ortaya koymak, ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemleri tespit etmek ve tespit edilen bu problemleri çeşitli yönleriyle ele alıp, ortaya koyulan problemlere çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmada, öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitiminde karşılaştıkları problemleri derinlemesine belirlemek ve problemlerin çok yönlülüğünü tespit amacı ile nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu amaçla 11 adet açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Akdeniz bölgesinde bir ilde, MEB ortaokullarında görev yapan 21 adet sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Hazırlanan görüşme formları 21 adet sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Bir diğer önemli nokta ise çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin en az 7 yıllık bir tecrübeye sahip olmalarıdır. Araştırma sonunda, çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin önemini bilincinde olduklarının fakat Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine gerekli önem verilmediğinin, eğitim adına ayrılan bütçelerin yetersiz olduğunun, ders saatlerinin, ders materyallerinin yetersiz olduğunun ,veli-öğretmen ilişkilerinin istenilen seviyede olmadığına ,öğrencilerin derse hazırlık konusunda gerekli özveriyi göstermediklerinin ,sık sık değişen müfredatın hem öğretmen hem de öğrencinin derse olan motivasyonunu düşürdüğüne altını çizdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Problemleri, Öğretmen Görüşleri, Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi

ABSTRACT

THE REFLECTIONS OF THE TEACHERS 'VIEWS ON THE PROBLEMS OF THE SOCIAL SCIENCE TEACHERS IN THE SECONDARY SCHOOL SOCIAL SCIENCE TEACHING: A PROVINCE IN THE MEDITERRANEAN REGION

DİKMENLİ, Nezire

Master's Degree, Department of Turkis hand Social Sciences Education

Supervisors: Doç. Dr. Ayhan AKIŞ

July, 2020, 77

The purpose of this study, Social Studies reveal through their opinion of the importance given to training teachers in Turkey, Middle School Social Studies Education to identify problems faced by Social Studies Teachers and these problems are detected and discuss the various aspects to provide solutions to set forth the problems. In the research, qualitative research methods were used to determine the problems faced by teachers in Social Studies Education and to determine the versatility of the problems. For this purpose, an interview form consisting of 11 open-ended questions was prepared. The research consists of 21 Social Studies Teachers working in MEB secondary schools in a province in the Mediterranean region. The interview forms prepared were applied to 21 Social Studies Teachers. The principle of volunteering was taken into account in determining the participants. Another important point is that Social Studies Teachers participating in the study have at least 7 years of experience. At the end of the research, the Social Studies Teachers who participated in the study were aware of the importance of Social Studies Education, but the necessary importance was not given to Social Studies Education in our country, the budgets allocated for education were insufficient, the hours of lessons, lesson materials were insufficient, and the parent-teacher relations were not at the desired level. It was determined that they did not show the necessary devotion and that the frequently changing curriculum lowered the motivation of both the teacher and the student.

Keywords: Social Studies Education, Teacher Problems, Teacher Opinions, Middle School Social Studies Course

İÇİNDEKİLER

DOĞRULUK BEYANI	1
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.2.1. Problem Cümlesi.....	4
1.2.2. Alt Problemler.....	4
1.2.3. Araştırmanın Önemi	6
1.2.4. Varsayımlar.....	6
1.2.5. Sınırlılıklar	6
1.2.6. Tanımlar.....	7

İKİNCİ BÖLÜM BÖLÜM

ARAŞTIRMANININ KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ

ARAŞTIRMALAR

2.1.Eğitim Sistemi	9
2.1.1. Türk Eğitim Sistemi.....	9
2.1.2. Türk Eğitim Sisteminin Temel Sorunları.....	10

2.1.3. Türk Eğitim Sistemindeki Sorunları Gidermeye Yönelik Öneriler	11
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi	12
2.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi	12
2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi	13
2.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları	15
2.4. Sosyal Bilgiler Programı Temel Yaklaşımı	16
2.5. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	19
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	19
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	21
3.4. Verilerin Analizi	22

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bulgular ve Yorum	23
-------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	49
5.2. Öneriler	54

KAYNAKÇA	56
----------------	----

EKLER	60
-------------	----

GÖRÜŞME FORMU	60
---------------------	----

ÖZGEÇMİŞ	62
BİLDİRİM.....	64
İNTİHAL RAPORU	65
ETİK KURUL KARARI.....	66

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Özellikleri.....	21
Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Öneme Yönelik Öğretmen Görüşleri	24
Tablo 4.2. Türkiye’ de Sosyal Bilgiler Eğitimine ve Sosyal Bilgiler Dersine Gerekli Önemin Verilip Verilmediği Hakkında Katılımcı Görüşleri	26
Tablo 4.3. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Eğitimi İçin Gerekli Olan Şartlar Hakkında Katılımcı Görüşleri	28
Tablo 4.4 Göreve Başladıkları Günden İtibaren Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Karşılaştıkları Problemler Hakkında Katılımcı Görüşleri.....	33
Tablo 4.5. Göreve Başladıkları Günden İtibaren Karşılaşılan Problemlerdeki Artış ve Azalış Eğilimleri Hakkında Katılımcı Görüşleri.....	36
Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Problemlerin Yoğunluk Sıralaması Hakkında Katılımcı Görüşleri.....	39
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan ve Dile Getirilen Sorunların Giderilmesi İçin Yapılması Gereken Çalışmalara Dair Katılımcı Görüşleri	43

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

%: Yüzde

Vb: Ve benzeri

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

“Sosyal bilgiler eğitimi disiplinler arası yaklaşımla oluşturulmuş bir çalışma alanı olup, geçmişi 1920’lere kadar uzanmaktadır. Fakat ülkemizde Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi gerçek anlamda disiplinler arası bir yaklaşımla sosyal bilgiler eğitimi programının oluşturulması oldukça yenidir” (Özdemir ve Yalın, 2000, s.19; Aktaran: Yılmaz ve Tepebaş, 2011, s.158). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin gelişimine bakıldığında ne Cumhuriyet öncesi dönemde ne de Cumhuriyet’in ilk kırk yıllık döneminde böyle bir dersin programlarda yer almadığı görülmektedir. Fakat bu, bir sosyal eğitim anlayışının olmadığı anlamına gelmemektedir. Hem Cumhuriyet öncesi hem de Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde hazırlanan programlarda disiplin yaklaşımının baskın olduğu bir sosyal eğitim müfredatından söz edilebilir.

“1968 yılında uygulamaya giren ilköğretim programında ise sosyal bilgiler dersi geniş alan tasarımına uygun bir biçimde yerini almıştır” (MEB İlkokul Programı, 1968). “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi 1968 yılında sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime geçilmesiyle birlikte verilmeye başlandığından, bu çalışma alanının henüz bebeklik çağında olduğunu söyleyebiliriz” (Yılmaz,2010). Bu bağlamda sosyal bilgiler alanı gelişime, araştırmaya ve yeniliğe açık bir alan olduğundan dinamik, gelişime ve yeniliklere açık bir yapıya sahiptir. Sosyal bilgiler eğitiminin geliştirilmesi ve amaçlarına hizmet etmesi için de belirli aralıklarla sosyal bilgiler öğretim programında değişikliklere gidilmiştir.

“Yeni kurulmuş olan sosyal bilgiler eğitimi programından hedeflenen amaçların yakalanması, alanda karşılaşılan sorunların belirlenmesine ve belirlenen sorunların giderilmesi eğitim politikalarını geliştirmesine bağlıdır” (Özdemir ve Yalın, 2000:19; Akt. Yılmaz ve Tepebaş: 158). Eğitim sorunlarının belirlenip, bu sorunların önüne geçmek için çalışmalar yapılması sosyal bilgiler gelişimi ve öğretimi için büyük önem taşımaktadır.

Dewey (1916) tarafından vurgulandığı gibi; “herhangi bir alanda hedeflenen amaçların başarılı bir şekilde öncelikle mevcut şartların incelenmesini, amaçların önündeki engellerin tespit edilmesini ve ortadan kaldırılması için planlar yapılmasını

gerekli kılan sosyal bilgiler eğitimi alandaki sorunların tespit edilmesi ve teori ile pratik arasındaki dengenin sağlanması etkili bir sosyal bilgiler öğretiminin ön koşuludur” (Yılmaz, 2010, s.840).

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Councilfor the SocialStudies: NCSS), sosyal bilgilerin tanımını ve amaçlarını şu şekilde yapmıştır: “Sosyal bilgiler vatandaşlık yeterliklerini kazandırmak ve geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin entegre edilmesinden doğmuş bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler okul müfredat programı içerisinde; tarih, coğrafya, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, felsefe, din, siyasal bilimler, hukuk, antropoloji, arkeoloji gibi sosyal bilimlerin yanı sıra edebiyat, sanat gibi beşerî bilimler ile matematik gibi fen bilimlerinden uygun olan içeriği seçerek sistemli ve koordineli bir çalışma tedarik eder” (Yılmaz, 2010, s.840).

Sosyal bilimler eğitim programının disiplinler arası bir programla hazırlanması, sosyal bilimlerin diğer bilimlerle iç içe olduğunun göstergesidir. Ayrıca Sağlamer (1980); “yapılandırmacı öğrenim kuramı üzerine bina edilmiş sosyal bilgiler eğitiminde genellemeler ve kavramların büyük önem taşıdığını” vurgulamıştır (Yılmaz, 2010, s.841). Ülkemizde sosyal bilgilerin gelişiminde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nin (NCSS) payı büyüktür. “Eğitim bir ülkenin yapı taşlarından biridir. Eğitimin kaliteli olmasında sosyal bilgiler dersi becerilerinin doğru bir şekilde kazandırılması önemli bir yere sahiptir. Kaliteli eğitim; ülke, toplum ve bireylerin ihtiyaç ve özelliklerini dikkate alan, mevcut insan kaynakları ve fiziksel koşulları hesaba katarak oluşturulmuş eğitim programları çerçevesinde; iyi yetişmiş öğretmenler ile niçin eğitim ve öğretim etkinliklerine katılmaları gerektiğinin farkında olan, bilinçli ve güdülenmiş öğrenciler tarafından uygun ve elverişli ortamlarda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme çalışmaları olarak tanımlanabilir” (Dinç ve Doğan, 2010, s.3).

Sosyal bilgiler dersi programı da ana hatları ile kaliteli eğitimin amaçlarına hizmet etmektedir. “İyi ve nitelikli vatandaş yetiştirme noktasında özel bir önem atfeden sosyal bilgiler dersi, Türkiye’de ilköğretim okulu programlarına ise bu adıyla ilk olarak 1968’de girmiştir. 2004 yılında yapılan düzenlemeler ile de derse atfedilen misyon, dersin eğitimsel amaçları, öğretim anlayışı ve ölçme değerlendirme yaklaşımında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir” (Dinç ve Doğan, 2010, s.3). Ülkemizde, sosyal bilgiler ile ilgili tanımlardan en kapsamlısı, 2005 yılında değiştirilen sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır.

Buna göre: “Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005,s.38).

Etkili bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler öğretimini en iyi şekilde gerçekleştirmek için de karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmak gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaşılan sorunların anlaşılması için öncelikle sosyal bilgiler öğretim programının iyi bilinmesi gerekmektedir. Sosyal bilgiler öğretimini, karşılaşılan problemler sekteye uğratmaktadır. Ders öğretiminde karşılaşılan sorunlar çok yönlüdür. Bu sorunlar çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir. Yanpar (1997); ilköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin yeni gelişmeleri takip edemediklerini, kalabalık sınıflarda öğretim yapmak zorunda kaldıklarını, öğretim araç-gereçlerini temin etme konusunda sıkıntı yaşadıklarını ve bazı öğretmenlerin bu araçların nasıl kullanılacağına ilişkin teknik bilgi eksikliğine sahip olduklarını tespit etmiştir. Kılıç, Atilla ve Baykan (2001);“ilköğretim öğretmenlerinin sosyal bilgiler için hazırladıkları ders planlarını uygulama ve değerlendirme aşamasında bazen güçlükler yaşadıklarını” belirlemişlerdir.

“Üzerinde durulan bir başka sorun da sosyal bilgiler dersi öğretiminde gerekli ölçmenin yapılamamasıdır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerilerini kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır” (Algan, 2008; MEB, 2006, s.73). Önem arz eden bir başka husus ise öğretmenler ile ilgilidir. “Öğretmenlerin başarılı bir öğretim gerçekleştirebilmeleri gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi dönemde kendilerini geliştirebilecekleri olanaklarla mümkün olabilir” (Gönenç ve Açıkalin, 2015, s.36). Gerekli olanakların sağlanması durumunda öğretimin kolaylaşması ya da sorunsuz sağlanması öngörülmüştür.

“Sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunların diğer derslerin öğretiminde karşılaşılan sorunlarla benzerlik gösterdiği ve genel olarak öğrenci,

yönetim, öğretim programı, ders-çalışma kitabı, veli ve öğretmen kaynaklı sorunlar başlıkları altında toplandığı görülmektedir” (Gönenç, Açıkalin, 2015, s.27).Tüm bunlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları kaynaklardan ve öğretmen görüşlerinden faydalanarak belirlemek ve belirlenen bu sorunlara çözüm önerileri üretmek amacıyla bu araştırma gerçekleştirilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Akdeniz bölgesinde bir ilden yola çıkarak ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretiminde, ders öğretmenlerinin karşılaştığı belirlenmemiş mevcut problemleri ve etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli olan şartları saptamaktır. Çeşitli alanlarda benzer çalışmalarla eğitimde saptanan sorunlar ortaya konulmuştur fakat sosyal bilgiler öğretimi alanındaki çalışmalar yetersizdir. Bu çalışma ile birlikte alan yazındaki eksiklikler giderilmeye çalışılmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2.1. Problem Cümlesi

Türkiye’de ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemler ve karşılaşılan problemlere ilişkin ortaya atılan çözüm önerileri nelerdir?

1.2.2. Alt Problemler

- Sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersine önem vermekte midir?
- Türkiye’de öğretmenler, öğrenciler, idareciler, veliler ve MEB tarafından sosyal bilgiler eğitimine ve sosyal bilgiler dersine gerekli önem verilmekte midir?
- Etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli şartlar oluşturulmuş mudur?
- Karşılaşılan problemlere akademik çalışmalarda yer verilmiş midir?
- Karşılaşılan problemlere yer verildiyse nerelerde yer verilmiştir?
- Karşılaşılan problemler çok boyutlu ele alınmış mıdır?
- Bu problemlere akademik sosyal bilgiler öğretiminde yer verilmiş midir?
- Karşılaşılan problemleri gidermek için çalışmalar yapılmış mıdır?
- Karşılaşılan problemlerle ilgili çalışmalar yapıldıysa nasıl çalışmalar yapılmıştır?

1.2.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada; sosyal bilgiler öğretiminin verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi için, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların literatüre dayalı olarak ortaya konulması önem taşımaktadır. Günümüz eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olan sosyal bilgiler dersinin verimliliğini arttırmak adına sosyal bilgiler öğretmenlerinin gerek ders içinde gerekse sosyal bilimler temelli çevre sorunlarına literatür aracılığıyla açıklık getirmek amaçlanmıştır. İncelenen kaynaklardan ve çalışma grubunun görüşlerinden hareketle bu sorunların farklı çerçevelerde ele alınıp genel bir bakış açısı ile giderilmesi sosyal bilgiler eğitiminin verimliliğini en üst düzeyde sağlamak açısından önemlidir.

1.2.4. Varsayımlar

Bu araştırma aşağıdaki varsayımlar üzerine kurulmuştur:

1. Yapılan araştırmada incelenen kaynakların objektif olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan yeterli verilerin toplanabileceği ve toplanan verilerden yeterli çıkarımlarda bulunulabileceği varsayılmıştır.
3. Araştırmada katılımcıların görüşme formunda kendilerine yöneltilen sorulara samimi ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.2.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma; Akdeniz bölgesinde bir ilde MEB bünyesinde en az 7 yıllık tecrübeye sahip 21 adet sosyal bilgiler öğretmenin sosyal bilgiler eğitiminde karşılaştıkları problemlere dair görüşler, sosyal bilgiler eğitimi kapsamında mevcut ele alınan konular ve araştırmanın konusu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklarla sınırlandırılmıştır.

1.2.6. Tanımlar

Eğitim: Erden'e (2011) göre; "eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar süregelen bir süreçtir." Cordan (1998) ise eğitimi; "ülkeler arası dostluğun en güzel köprüsü" olarak tanımlamıştır.

Öğretim: Binbaşıoğlu' na (1995) göre; "öğretim, amaçlı ve yöntemli öğrenme sağlama etkinliğidir. Okullar, eğitim görevini yaparken, öğretimi bir araç olarak kullanır".

Sosyal Bilgiler: "İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır" (Erden, 2000, s.8). Oğuzkan' a (1993, s.14) göre; "sosyal bilgiler, öğrencileri toplumsal yönden eğitmek, onlara içinde buldukları toplumun yönetim düzeni, ekonomik yapısı, geçmişi üzerine gerekli olan bilgi ve anlayışı kazandırmak, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını kavratmak amacı ile ilköğretim okullarında, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi gibi bilim dallarından yararlanarak seçilen ve okutulan bir derstir". Sosyal bilgiler ile sosyal bilimlerin aralarındaki farkları söylemeden önce bu iki kavramın tanımlarını yapmakta yarar vardır. "Sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alan olduğu için, sosyal bilgilerin tanımını yapmak, tarih veya coğrafya gibi disiplinleri tanımlamaktan daha zordur. Sosyal bilgilerin vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak için var oluşu ve bütüncül olarak, disiplinler arası bir alan olması ayırıcı özelliğidir" (Kozan, 2002, s.15).

Sosyal Bilimler: "İnsan tarafından üretilen gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen canlı ve değişime açık bilgiler olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular, kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak ele alınabilir" (Sönmez, 2005, s,454).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı: Tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji, siyaset, felsefe, sosyoloji gibi birçok farklı disiplinden meydana gelen, belirli bir amaç ve hedef dâhilinde oluşturulan öğretim programıdır.

Kaliteli Eğitim: “Ülke, toplum ve bireylerin ihtiyaç ve özelliklerini dikkate alan, mevcut insan kaynakları ve fiziksel koşulları hesaba katarak oluşturulmuş eğitim programları çerçevesinde; iyi yetişmiş öğretmenler ile niçin eğitim ve öğretim etkinliklerine katılmaları gerektiğinin farkında olan, bilinçli ve güdülenmiş öğrenciler tarafından uygun ve elverişli ortamlarda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme çalışmaları olarak tanımlanır” (Dinç ve Doğan, 2010, s.3).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Eğitim Sistemi

“Toplumlar, yerleşik hayata geçtikten sonra, toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli kurumlar oluşturmuşlardır. Bunlar, toplumun ihtiyacı olan mal ya da hizmetlerin üretilmesi amacıyla oluşturulan yapılardır. Eğitim sistemi de yapısal-işlevsel açıdan yaklaşıldığında toplumsal ihtiyaçların bir kısmını karşılamak amacıyla oluşturulan yapılardır” (Şişman, 2013, s.7).

2.1.1. Türk Eğitim Sistemi

Şişman’a (2013, s.40) göre; “Türkiye’de eğitim; anayasaya göre adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden birisi olup devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır.” Eğitim faaliyetleri nasıl ki devlet kurumları tarafından güvence altına alınıyorsa, devletin eğitim politikaları da kültürel, siyasi, tarihi, coğrafi, ekonomik, dini özellikler gibi çeşitli faktörlere göre zaman içinde şekillenip değişmektedir. Her devletin ya da her ülkenin eğitimde temel ilkeleri belirlenmiştir.

Türk milli eğitiminin temel ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır:

- “Genellik ve eşitlik
- Ferdin ve toplumun ihtiyaçları
- Yönelme
- Eğitim hakkı

- Fırsat ve imkân eşitliği
- Sürekliлик
- Atatürk inkılâp ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği
- Demokrasi eğitimi
- Laiklik
- Bilimsellik
- Planlılık
- Karma eğitim
- Eğitim kampusları ve okul ile ailenin iş birliği
- Her yerde eğitim” (Şişman, 2013, s.44-46).

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda Türk eğitim sisteminin temel eğitim politikaları oluşturulmakta ve bu doğrultuda adımlar atılmaktadır.

2.1.2. Türk Eğitim Sisteminin Temel Sorunları

Her şeyden önce eğitim bir sosyal bilimdir ve sosyal bilimlerde doğru kararlar almak ve onları uygulamak fen bilimlerine oranla daha zor olmaktadır. Fen bilimlerinde genellikle nicel ve kesin yargılardan söz edilebilirken sosyal bilimlerde daha nitel ve açık uçlu yargılardan oluşmaktadır. Bu da sosyal bilimlerde sonuca doğrudan ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Türk eğitim sisteminin en önemli sorunu ise systemsizliğin kronik olarak bir sisteme dönüşmesidir. Oturmuş bir eğitim politikasının olmaması, eğitime yeterli ödeneklerin sağlanmaması eğitim sisteminin düzensiz olmasındaki en önemli etkenlerdendir. Her şeyden önce eğitim sorunları bir devlet sorunu olarak görülmeli ve eğitim politikaları hükümet değil, devlet politikası şeklinde yürütülmelidir. Türk eğitim sisteminde karşılaşılan sorunlar belirli ana başlıklar altında şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretmen kaynaklı sorunlar,
- Veli ve öğrenci kaynaklı sorunlar,

- İdare ve sistem kaynaklı sorunlar,
- Maddi ve manevi yetersizlikten kaynaklanan sorunlar.

Yılmaz ve Altinkurt'un (2011, s.8) "öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri" adlı çalışmalarında Türk eğitim sisteminin en önemli sorunları sırasıyla şöyle belirtilmiştir:

"Merkezi sınavlar, kalabalık sınıflar, ezberci eğitim, donanım ve fiziki yapı eksikliği, mevcut öğretmenlerin niteliği, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyaset (ideolojik ayrım ve kayırmalar), öğretmen atama sistemi, özel dersaneler, finansman ve mesleki teknik eğitim sorunları olarak belirlenmiştir." Yılmaz ve Altinkurt'un çalışmalarında Türk eğitim sisteminde karşılaşılan problemlerin çok yönlü olduğunu vurgulamışlardır.

2.1.3.Türk Eğitim Sistemindeki Sorunları Gidermeye Yönelik Öneriler

"Eğitim alanındaki sorunlara dönük çağdaş bir anlayışın ve yönetimin eğitimin her kademesinde geliştirilmesi; gençlerimizin umutlu ve mutlu yetiştirilmesi, geleceğe güvenle bakmaları, refahlarının sağlanması, toplumsal adalet ve barış ortamının oluşturulması, bölge, cinsiyet, mezhep, sınıf, gelir vb. farklılıklarının aşılması tüm vatandaşlar için eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, demokratik değerleri, laikliği ve Cumhuriyetin temel felsefesini benimsemiş kuşaklar yetiştirilmesi açılarından önemlidir. Ayrıca, geliştirilecek eğitim politikaları ile iyi yetişmiş işgücü gereksiniminin karşılanabilmesi sağlanarak, ülkemizin küreselleşen dünyada rekabet edebilmesi ve gelişebilmesi açılarından da gereklidir. Eğitimde reform sadece kaynak yaratma açısından yaklaşılarak gerçekleştirilemez. Eğitim sisteminin bütüncül bir şekilde, toplumun, ekonominin, teknolojinin güncel durumuna ve gereklerine göre yeniden yapılandırılması çerçevesinde ele alınması zorunludur. Bu çerçevede, temel haklar ve sosyal devlet anlayışlarının ve fırsat eşitliği ilkesinin bir ürünü olarak herkesin kaliteli devlet eğitimine eşit erişiminin sağlanması, eğitim politikasının öncelikli hedefi olmalıdır" (Gül,2008, s.11).

2.2.Sosyal Bilgiler Öğretimi

“Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerim alınarak sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal bilgilerin öğretiminin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS,1993: Akt. Safran, 2011, s.5)

2.2.1.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünya’daki Tarihsel Gelişimi

“Sosyal bilgiler öğretiminin nerede ve nasıl başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte bu dersin içerdiği konuların ilk çağ uygarlıklarından günümüze aktarıldığı tahmin edilmektedir. İnsanoğlunun varlığı için doğal bir ortam kadar sosyal bir ortama da ihtiyaç vardır. İnsanlar yaşadığı çevrede, yeme ve içmenin yanında kendini savunma, iletişim kurma, çeşitli duygular edinme gibi becerileri kazanırlar. Tüm bu faaliyetleri insanın tek başına yapması mümkün değildir. Hal böyleyken toplumsal bilimlerin dolayısıyla sosyal bilgilerin, bir ders olarak yapılandırılmamış olsa bile, insanoğlu kadar eski olduğu söylenebilir” (Dönmez, 2003: 34).

“Kökünü insanlık ile birlikte başlayan sosyal bilgiler eğitimi kavramsal olarak 19.y.y. başları itibari ile kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal bilgiler dersi ilk kez Amerika’da okutulmaya başlanmıştır ve sosyal bilgiler ile ilgili tüm gelişmeler Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından yürütülmektedir. Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi Amerika’da sosyal bilgiler programlarının da hazırlayıcısı konumundadır. Bu özelliği ile bu kurulun sosyal bilgiler tanımı önemli kabul edilmekte ve sosyal bilgiler ile ilgili çalışma yapanlar tarafından kullanılmaktadır. Bu

tanım şöyledir; sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerinden alınan sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar” (Tay, 2015).

“Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS, 1993).

2.2.2.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

“Türkiye’de sosyal bilgiler için ilkokullarla ilgili 1924, 1926, 1930,1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1993 ve 1998 yıllarında düzenlemelere gidilmiştir” (Akyüz, 1993, s.283). “Bugünkü fen bilgisi ve hayat bilgisi dersleri sosyal bilgiler temeline dayanmaktadır. 1953 senesindeki beşinci Milli Eğitim Şurası’nda; ilkokuldaki tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin tek bir ders halinde çocuk psikolojisine göre düzenlenmesi kabul edilmiştir.1962 yılında ilkokul programı taslağı yayınlanmış, beş-altı yıllık bir deneme sonucunda tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri ülke incelemeleri adını, 1968 programında ise sosyal bilgiler adını almıştır” (Binbaşoğlu, 1999, s.68-69).

“Ortaokullarda ise 1924, 1927, 1930, 1931, 1938,1949, 1967 programlarında tarih ve coğrafya dersleri aynı adlar ile yer almış, ancak değişik tarihlerdeki programlarda değişen haftalık süreler ile (ikişer, üçer ya da birer saat olmak üzere) yer almıştır” (Sönmez, 1998, s.9). Sosyal bilgiler dersi 1985-1986 eğitim-öğretim yılından itibaren ortaokullardan kaldırılarak yerine Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri dersleri getirilmiştir. 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasından itibaren de 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi yeniden programa dâhil edilmiştir” (Koçak, 2002, s. 134-135).

“1998 yılında sosyal bilgiler dersi öğretim programı ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıflara yönelik olarak haftada 3 saat olmak üzere toplam 108 saatlik süre öngörülerek hazırlanmıştır. Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersi ise haftada 1 saat olmak üzere 7. ve 8. Sınıflarda okutulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ise haftada 2 saattir” (Vural, 2005, s.456). Otluoğlu ve Öztürk (2002); “uygulanmakta olan programların, felsefî bakımdan öğrenciyi merkeze aldığı, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir yapıda olmalarına rağmen çok yüklü içerikleri ile söz konusu becerilerin geliştirilmesine imkân vermediğini belirtmişlerdir.”

Sosyal bilgiler dersi öğretim programının ağır olması, yıllardan beri sosyal bilgiler öğretmenlerinin sıkıntısı olmaktadır. Günümüzde uygulanmakta olan sosyal bilgiler dersi öğretim programı, Otluoğlu ve Öztürk’ün araştırma yaptıkları yıllardaki programlar için söyledikleri gibi ağır bir müfredat programı değildir. Günümüzde uygulanan sosyal bilgiler dersi öğretim programına göre konular ve içerikleri yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış ve yoğunluğu azaltılmıştır.

“Talim Terbiye Kurulu’nun 14.07.2005 tarih ve 192 sayılı karar ile ilköğretim okullarında 6. ve 7. Sınıflardaki Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi kaldırılmış bu derslerin konuları 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ile 8. sınıftaki Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi içerisine dağıtılarak okutulmasına karar verilmiş. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi haftada 3 ders saatine yükseltilmiştir” (MEB, 2005, s.539-541).

“2005 yılında uygulamaya geçen sosyal bilgiler programı; sosyal bilgiler dersini, ders kitabının satır satır takip edildiği ve konuların ezberlenip aktarıldığı bir ders yerine, öğrencilerin eğlenirken öğrenecekleri ve üretici olmanın mutluluğunu yaşayabilecekleri bir ders haline getirilmeye çalışılmaktadır” (Ata, 2006, s.83).Son olarak ise 20.07.2010 tarih ve 75 karar sayılı yayımlanan Tebliğler Dergisi’nin “ilköğretim okulları haftalık ders çizelgesi” ile mevcut bulunan yönetmelik değiştirilmiş ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi 2010/2011 eğitim-öğretim yılından itibaren haftalık 2 ders saatine indirilmiştir.

“Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersi ise 2010/2011 eğitim-öğretim yılında 8. sınıflarda seçmeli, 2011/2012 eğitim-öğretim yılından itibaren ise 8. sınıflarda

haftalık 1 ders saati olmak üzere zorunlu olarak okutulmasına karar verilmiştir”(http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/pdf/2635.pdf, 13.08.2010).

2.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Özel Amaçları

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin:

“1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

2. Atatürk ilke ve inkılablarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,

3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,

7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,

9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,

13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,

16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,

17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,

18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır” (MEB, 2018, s.8).

2.4. Sosyal Bilgiler Programı Temel Yaklaşımı

Sosyal bilgiler programı:

“1. Bütün öğrencileri tek ve biricik olarak kabul eder.

2. Her öğrencinin gelecek yaşamına ışık tutar ve kişilerden istenen özelliklerin geliştirmesine yol gösterir.

3. Değer, kavram, bilgi ve becerilerin geliştirilmesine destek olarak, kişinin kendi öğrenmelerini gerçekleştirmesini önde tutar.
4. Her öğrencinin düşünerek sorular sormasını ve fikir alışverişi yapmasını özendirir.
5. Öğrencinin fiziki ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu birer birey olmalarını amaç edinir.
6. Ulusal kimliği ön planda tutarak, evrensel değerlerin özümsemesine önem vermektedir.
7. Bireylerin şahsi örf-adetleri çerçevesinde her yönden gelişmesini hedeflemektedir.
8. Bireylerin hak ve sorumluluklarını bilen ve bunları gerektiği gibi yerine getirmeleri için çaba harcar.
9. Bireylerin toplumda ortaya çıkan problemlere duyarlı olmasını sağlamaktadır.
10. Öğrencilerin tecrübelerini kullanarak çevresiyle etkileşim kurmalarına imkân sağlamaktadır.
11. Kademeli şekilde, öğrenci ürün dosyalarına bakarak değerlendirmeye imkân sağlamaktadır” (MEB, 2006).

2.5. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki

“Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler kimi zaman eş anlamlı olarak kullanılsa da bunların iki ayrı kavram olduğu bir gerçektir. Sosyal bilimler insanın insanla ve çevresi ile olan ilişkilerini incelerken, sosyal bilgiler ise insanın toplum olarak yaşayışını, davranışlarını, temel ihtiyaçlarını, bunların karşılanma durumlarını, giderilmesi için yapılan çalışma ve ilgili kurumları ele alması sosyal bilgiler ile sosyal bilimler arasındaki en önemli fark olarak ele alınabilir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin ayrıştırma ve bulgularının, toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan temel ve ortak öğelerini kapsamaktadır” (Kısakürek, 1989, s.5).

Barth ve Demirtaş (1997, s.15-16) sosyal bilgileri; “insan davranışlarını değişik yönlerden, nesnel bir yaklaşımla incelenen alanlardan oluşmaktadır” şeklinde tanımlamışlardır. Sosyal bilimler insan ilişkilerini incelerken, sosyal bilgiler ise okul eğitim programı olup, demokratik toplum düzeninde vatandaşlık eğitim programının bir bölümü olarak insanlar arası ilişkiler konusu üzerinde durmaktadır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın hazırlık ve yürütülme aşamalarıyla birlikte, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, teknik unsurları ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi hakkındaki görüşleri, ders öğretiminde karşılaştıkları mevcut problemler ve bu problemlerin çok yönlülüğü nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile ortaya konulmaya çalışılmış ve veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre; “nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmıştır. Araştırma sınırlarını katı bir biçimde çizen ve sadece dar kapsamlı değişkenleri incelemeye çalışan yöntemler yerine, araştırma sürecinde biçimlenen, keşfetmeye ve anlamaya öncelik veren yöntemleri benimsemek gerekmektedir.”

Glaser ve Strauss'a (1967) göre; “sosyal olguların tümü için evrensellikten söz edilemez; sosyal olgular hiçbir zaman durağan değildir ve zamana göre değişkendir. Sosyal bilimlerin bu temel özellikleri nitel araştırmada kullanılan yöntemlerde dikkate alınmalıdır. En sık kullanılan gözlem ve görüşme, sosyal olguların bu göreliliğini ve hareketliliğini bir an için de olsa yakalamaya ve anlamaya yöneliktir.”

3.2. Araştırmanın alışma Grubu

Bu araştırma Akdeniz bölgesinde bir ilde yrtlp, çalışma grubu ise Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan ulaşılmış 21 tane sosyal bilgiler öğretmenidir. Çalışmaya katılan sosyal bilgiler ğretmenlerinin en az 7 yıllık bir tecrübeye sahip olmaları, öğretmenlerin eğitim süreçleri boyunca karşılaştıkları problemleri tecrübelerinden yararlanarak yansıtabilmeleri açısından önemli bir kriterdir.

Araştırmada alışma grubunda yer alan öğretmenlerin mesleki kdemleri 7 yıl ile 38 yıl arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan sosyal bilgiler ğretmenlerinin cinsiyet dağılımı 12 erkek 9 kadın şeklindeydir. Katılımcıların yaş aralıkları 30 - 60 yaş aralığında seyretmektedir (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Meslekteki Yıl
Ö1	E	42	20
Ö2	E	44	21
Ö3	E	60	27
Ö4	K	44	21
Ö5	E	60	38
Ö6	E	40	16
Ö7	K	40	18
Ö8	E	60	37
Ö9	K	48	23
Ö10	K	48	24
Ö11	K	39	7
Ö12	E	37	13
Ö13	K	42	20
Ö14	E	45	22
Ö15	E	50	25
Ö16	K	42	16
Ö17	E	40	17
Ö18	K	42	20
Ö19	K	30	7
Ö20	E	30	10
Ö21	E	39	9

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili hazırlıklar yapılmış ve literatür taranmıştır. Çalışma için kullanılan formda; incelenen kaynaklardan da yararlanılarak sosyal bilgiler eğitiminin önemi, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemi, etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli olan şartlar, sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar katılımcılara uygun sorular; yarı yapılandırılmış görüşme formu şeklinde hazırlanmıştır.

Hazırlık aşamasında alanında uzman kişilerin görüşleri dikkate alınmıştır. Form hazırlanıp son şeklini aldığı anda pilot uygulama yapılmış ve 7 sosyal bilgiler

öğretmenine uygulanmıştır. Uygulama sonunda formda yer alan açık uçlu sorular ve cevaplar incelenmiş, eksiklikler belirlenmiş ve araştırmaya uygun olmayan sorular veya soru tekrarına düşülen durumlar tespit edilip bu aksaklıklar giderilmiştir. Uygulama öncesi gönüllü katılımcılar bilgilendirilmiş ve katılımcılar ile kısa bir görüşme yapılarak samimi bir ortamın oluşmasına zemin hazırlanmaya çalışılmıştır. Form doldurma işlemi her bir katılımcı için ortalama 20-40 dakika arasında sürmüştür. Araştırmaya katılan 21 adet sosyal bilgiler öğretmenine 7 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz gözlenen ya da görüşülen bireylerin görüşlerini, fikirlerini açık bir şekilde yansıtmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.29). Görüşme metinleri sistematik olarak alt kategorilere ayrılmış, temalar oluşturularak tablolarla aktarılmıştır. Amaç, katılımcılara uygulanan görüşme formları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların araştırma ile ilgili algılarının belirlenmesidir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, hazırlanan görüşme formları ışığında katılımcılardan elde edilen verilerden ayrı ayrı kategoriler oluşturulmuştur. Betimsel analiz yöntemi ile veriler sistematik olarak kategori, alt kategorilere ayrılmış ve temalar yardımıyla tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmada; sosyal bilgiler dersinin önemi, Türkiye’de sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilir vermediği, etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için hangi şartların gerektiği, görev süreleri boyunca öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretiminde hangi problemlerle karşılaştıkları, karşılaşılan problemlerin öğretmenlerin görev süreleri boyunca hangi doğrultuda ilerlediği ve karşılaşılan problemlerin giderilmesi için ne gibi çalışmalar yapılması gerektiği gibi sorulara cevap aranmış bu bağlamda da bulgular tablolarla birlikte yorumlanmıştır.

Tablo 4.1.’de; sosyal bilgiler dersinin önemine dair katılımcı görüşleri farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değeri açısından sırasıyla şu şekildedir. “Öğrencilerin benliklerini ve dünyayı tanımalarına katkı sağladığı hakkındaki görüş” ($f=23$); “öğrencilerde vatan ve millet sevgisi oluşturduğu yönündeki görüş” ($f=16$); “sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olduğu yönündeki görüş” ($f=10$); “eğitim programının içindeki en önemli derslerden biri olduğu yönündeki görüş” ($f=3$). Bulgular içerisinde sıklık değeri en yüksek olan “öğrencilerin benliklerini ve dünyayı tanımalarına katkı sağladığı hakkındaki görüştür.” Bulgular içerisinde sıklık değeri en düşük olan ise “eğitim programının içindeki en önemli derslerden biri olduğu yönündeki görüştür.” Bu bulgular ışığında araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, konuya birbirinden farklı kategorilerde değindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu kategoriler ve alt kategoriler incelendiğinde aşağıda yer alan ifadelerle örneklendirilmiştir.

Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Önemine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Kategori	Alt Kategori	F	Yüzde (%)
Öğrencilerin benliklerini ve dünyayı tanımalarına katkı sağlaması	Öğrencilerin kendini tanıyarak bir birey olduğunun farkına varması	14	%67
	Öğrencilerin yaşadığı çevreyi ve dünyayı tanıması	9	%43
Öğrencilerde vatan millet sevgisi oluşturma	Öğrencilerde bayrak sevgisi oluşturma	5	%24
	Milli dil, millî kültür, millî tarih bilinci oluşturma	11	%52
Sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olması	Sosyal bilgiler dersinin hayatın her alanını yansıtması	10	%48
Eğitim programının içindeki en önemli derslerden biri olması	Çok yönlülük	3	%14
Toplam		52	100,00

Öğrencilerin benliklerini ve dünyayı tanımalarına katkı sağlaması hakkındaki görüş:

“Öğrencilerin kendini ve yaşadığı çevreyi tanımlayabilmesidir.” (Ö2)

“Yaşadığımız çevreyi ve dünyayı tanıtıyoruz, etkin bir vatandaş olma becerileri kazandırıyoruz.” (Ö3)

“Toplumun etkin olması için gerekli olan bir derstir.” (Ö5)

“Bilinçli, üreten, etkin ve iyi vatandaş yetiştirmektir.” (Ö6)

“Öğrencileri hayata hazırlayan bir derstir.” (Ö10)

“Yakından uzağa çevreyi tanıyarak, ülke içerisinde etkin bir vatandaş yetiştirmek.” (Ö11)

“İnsanı topluma iyi insan olarak kazandırmak. Ayrıca akılcı ve bilimsel düşünen, insanca yaşamının önemini bilen bireylerin yetişmesini sağlamak.” (Ö12)

“Bir öğrencinin hayatı ve çevreyi anlamasını sağlar.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi araştırmada yer alan katılımcılar, sosyal bilgiler dersinin öneminde etkin vatandaş ve iyi insan yetiştirmek

olgusunun ön planda olduğunu belirtmişlerdir. Etkin vatandaş ve iyi insan yetiştirmek olgusunu araştırma sonuçlarına dayanarak detaylı incelendiğinde; bir birey olarak haklarının ve sorumluluklarının farkında olan, dünyayı ve çevresini bilen, üreten, okuyan, araştıran, toplumsal kurallara uyan, sosyal hayata hazır, bilinçli nesiller yetiştirmek olarak yorumlanabilir.

Sosyal bilgiler dersinin öğrencilerde vatan ve millet sevgisi oluşturma yönündeki görüş:

“Sosyal bilgiler dersi ülkenin geleceği için vatansever gençler yetiştirmeyi amaçlar.” (Ö4)

“Vatan, millet ve bayrak sevgisi oluşturur.” (Ö7)

“Ülkesini, milletini seven bireyler yetiştirir.” (Ö9)

“Geçmişimizi, tarihimizi ve kültürümüzü öğretir.” (Ö14)

“Milli bilincin uyanmasında, geçmişimizi tanıyıp geleceğimizi daha iyi inşa edebilmemiz için çok önemli bir derstir.” (Ö18)

Sosyal bilgiler dersinin önemine dair bir diğer yorum, sosyal bilgiler dersinin öğrencilerde millî bilinç oluşturma, vatan millet sevgisi oluşturma, konusunda olmuştur. Bu bölümde katılımcılar sosyal bilgiler dersinin öğrencilerde vatan ve millet sevgisinin oluşması için önemli bir yere sahip olduğunun üzerinde durmuşlardır. Ö14 kodlu katılımcı; sosyal bilgiler dersinin kültürler değerler açısından da öğrencilere katkı sağladığını vurgularken, Ö18 kodlu katılımcı da diğer katılımcılardan farklı olarak öğrencilerin geçmişi tanıyıp geleceğin daha iyi inşa edilebileceğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olduğu yönündeki görüş:

“Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, ekonomi, felsefe, arkeoloji, antropoloji, hukukla ilgili konularda bize bilgiler vererek bilinç kazandırır.” (Ö19)

“İçinde birden çok bilim barındırdığı için öğrenciye hitap etme olanağı daha fazladır.” (Ö1)

Katılımcılardan elde edilen sosyal bilgiler dersinin önemine dair diğer yorum ise sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası yaklaşıma sahip olması ve bu yönüyle de

öğrencilerde farklı alanlarda ve farklı açılarda iz bırakmasıdır. On farklı katılımcı bu konuda benzer görüşler öne sürmüşlerdir.

Eğitim programının içindeki en önemli derslerden biri olduğu hakkındaki görüş:

“Sosyal bilgiler dersi bana göre müfredatın en önemli dersidir.” (Ö4)

“Öğrencilere bedensel, zihinsel, duygusal ve günlük hayata dair birçok konuda katkı sağladığı için en önemli derslerdendir.” (Ö8)

“Hayata çok yönlü bakmamız ve sosyal bir insan olmamız için en önemli derstir.” (Ö13)

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hepsi sosyal bilgiler dersinin önemli olduğunu vurgularken Ö4, Ö8 ve Ö13 kodlu öğretmenler sosyal bilgiler dersinin millî eğitim programındaki en önemli ders olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.2.’de Türkiye’de sosyal bilgiler eğitime ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilip verilmediğine dair katılımcı görüşleri ile ilgili bulgular sunulmuştur.

Tablo 4.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitime ve Sosyal Bilgiler Dersine Gerekli Önemin Verilip Verilmediği Hakkında Katılımcı Görüşleri

Kategori	F	%
Gerekli önem verilmiyor	17	% 81
Gerekli önem veriliyor	3	% 14
Net bir fikrim yok	1	% 5
Toplam	21	100,00

Tablo 4.2.’de görüldüğü gibi; Türkiye’de sosyal bilgiler eğitime ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilip verilmediği hakkında katılımcı görüşleri incelenip üç farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değeri açısından sırasıyla şu şekildedir: “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitime ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilmediği hakkındaki görüş” ($f=17$); “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitime ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verildiği hakkındaki görüş” ($f=3$); “Türkiye’de sosyal bilgiler eğitime ve sosyal bilgiler dersine önem verilip verilmediğine dair bir fikrin olmadığı hakkındaki görüş” ($f=1$).

Bu kategoriler içerisinde sıklık değeri en yüksek görüş “Türkiye’ de sosyal bilgiler eğitimi ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilmediği hakkındaki görüş” tür. Bulgulardan yola çıkarak katılımcıların çoğunun bu konuda ortak paydada birleştikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılardan Ö8, Ö13, Ö14 karşıt fikri vurgularken, Ö5 kodlu katılımcı ise bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Bu kategoride incelenenler aşağıda yer alan ifadelerle örneklenmiştir.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilmediği hakkındaki görüş:

“Sosyal bilgiler dersi öğrencinin toplumsal kurallara uyması ve dünyayı anlaması açısından önemli bir ders ancak ülkemizde maalesef gerekli önem verilmemekte.” (Ö1)

“Eğitim sistemimiz sınav ağırlıklı ilerlediği için sosyal bilgiler eğitimine önem verilmiyor.” (Ö6)

“Hayır henüz yeteri kadar önemi anlaşılmış değil, sayısal derslere daha çok önem verilmekte.” (Ö7)

“Fen ve matematik çoğunlukla birinci planda, gereken önem verilse ülkemiz içinde bulunduğu sorunları daha çabuk atlattırır.” (Ö10)

“Sözel bir ders olduğu için kolay görülür ve gerek öğrenciler, gerek veliler, gerekse milli eğitim camiası tarafından önemsenmemektedir.” (Ö16)

“Yeterince önem verilmiyor çünkü müfredatta yoğun programa karşılık 3 saat ders verilmektedir.” (Ö20)

Yukarıdaki örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi katılımcılar, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi ve sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilmediğini çeşitli gerekçelere dayandırarak belirtmişlerdir. Bu gerekçeler detaylı incelendiğinde öğrencilerin ve velilerin sayısal derslere daha çok önem verdiği, sözel ders için kolay görüldüğü ve bu sebeple önemsenmediği, sosyal bilgiler öğretim programı - ders saatleri tezatlığı, sınav katsayısının düşük olmasıdır.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine ve sosyal bilgiler dersine gerekli önem verildiği hakkındaki görüş:

“Gerekli önem verilmekte ve program sürekli güncellenmektedir.” (Ö8)

“Gerekli önem veriliyor fakat bu dersi sıkıcılıktan kurtarmak gerek.” (Ö13)

“İçeriğinde millî değerler barındırdığı için gerekli önem veriliyor.” (Ö14)

Yukarıdaki örnek ifadelerden hareketle Ö8, Ö13 ve Ö14 kodlu katılımcılar sosyal bilgiler eğitimine ve sosyal bilgiler dersine gerekli önem verildiğine dair yorumda bulunmuşlardır. Ö8 kodlu katılımcı verilen önem ile sosyal bilgiler programının sürekli olarak güncellenmesini dayanak gösterirken, Ö14 kodlu katılımcı sosyal bilgiler dersinin içinde yer alan milli değerleri bu duruma dayanak göstermiştir. Ö13 kodlu katılımcı ise gerekli önemin verildiğini fakat dersi sıkıcılıktan kurtarmak gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimine ve sosyal bilgiler dersine gerekli verilip verilmediğine dair Ö5 kodlu katılımcı fikrinin olmadığını vurgulamıştır.

Tablo 4.3.’de etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli olan şartlar hakkında katılımcı görüşleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.3. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Eğitimi İçin Gerekli Olan Şartlar Hakkında Katılımcı Görüşleri

Kategori	Alt Kategori	f	%
Dersle ilgili eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi	Materyal eksikliklerinin giderilmesi	7	% 33
	Ders saatleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili sorunların giderilmesi	7	% 33
	Program kaynaklı eksikliklerin giderilmesi	3	% 14
	Ders kitaplarının güncellenmesi	2	% 10
Yaparak-yaşayarak öğrenme modelinin benimsenmesi	Gezilerin gerekliliği	6	% 29
	Derslerdeki etkinliklerin artırılması	5	% 24
	Derslerde drama yönteminin kullanılması	4	% 19
Gerekli fiziki şartların sağlanması	Fiziksel açıdan donanımlı sınıfların oluşturulması	5	% 24
	Öğretmen ve öğrenci tarafından hazır bulunuşluğun sağlanması	5	% 24
Teknolojik gelişmelerin derste kullanımı	EBA'nın içeriğinin zenginleştirilmesi	2	% 10
	Akıllı tahta kullanımının yaygınlaştırılması	1	% 5
Toplam		47	100,00

Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli olan şartlar hakkında öğretmen görüşleri incelenip dört farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değerleri açısından şu şekilde sıralanmıştır. “Ders ile ilgili eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi hakkındaki görüş” ($f=19$); “yaparak yaşayarak öğrenme modelinin benimsenmesi hakkındaki görüş” ($f=15$); “gerekli fiziki şartların sağlanması hakkındaki görüş” ($f=10$); “teknolojik gelişmeler hakkındaki görüş” ($f=3$). Bu kategoriler içinde sıklık değeri en yüksek olan kategori ders ile ilgili eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi hakkındaki görüştür. Bulgular ışığında katılımcıların konuya birden farklı bakış açıları ile değindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kategoriler ve alt kategoriler incelenerek aşağıda yer alan ifadelerle örneklendirilmiştir.

Ders ile ilgili eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi hakkındaki görüş:

“Ders saatleri mutlaka arttırılmalı, kitaplar daha derli toplu olmalı.” (Ö1)

“Bu ders için materyal ve doküman yönünden herhangi bir eksikliğin olmaması gerekir.” (Ö5)

“Süre önemli, derse ayrılan süre çok yetersiz, konular yetişmiyor.” (Ö7)

“Müfredat programı bu kadar yoğun olmazsa konular daha yavaş işlenir, böylece anlaşılabilir.” (Ö9)

“Öğretmen ve öğrenci için materyaller geliştirilmeli ve ders saati arttırılmalı.” (Ö11)

“Ders saatleri yetersiz bu da konuların yetişmemesine ve derslerin sıkıcı olmasına neden oluyor.” (Ö18)

“İçeriğinin yoğun olmasından dolayı ders saatlerinin arttırılması, ders materyallerinin arttırılması.” (Ö19)

“Materyal ve zenginleştirilmiş ders kitapları gerekiyor.” (Ö20)

“Konuların bütünlük arz etmesi ve ders programlarında yeterli ders saatinin verilmesi gerekmektedir.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar etkili bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi için özellikle ders saatlerinin yetersizliğinin giderilmesi, sosyal bilgiler dersi öğretim programının sürekli olarak değişmesi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programının çok yoğun bir içeriğe sahip olması durumlarının açıklığa kavuşturulması, materyal ve ders kitaplarındaki eksikliklerin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yaparak -yaşayarak öğrenme modelinin benimsenmesi hakkındaki görüş:

“Öğrencilere bazı konuları yaşayarak öğretmek gerek, bazı konularda müze vs. gezilerinin düzenlenmesi gerek.” (Ö2)

“Uygulamalı ve gezerek görerek eğitim yapılması gerekir. Tartışma ağırlıklı, sorgulayarak eğitim yapılmalıdır.” (Ö6)

“Etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için uygulama ve görmek çok önemlidir, gezip görerek öğrenmek bilgilerin akılda kalmasını sağlar.” (Ö16)

“Özellikle konu içeriği açısından sosyal bilgiler eğitimi gezilerle desteklenirse akılda kalıcılığı daha fazla olacaktır.” (Ö17)

“Derslerde bol bol drama yöntemi kullanılmalı, ders sıkıcılıktan kurtarılıp etkinliklerle desteklenmeli, öğrenciler dersi yaparak ve yaşayarak öğrenmeli.” (Ö18)

Yukarıdaki örnek ifadelerden hareketle katılımcıların, etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için yaparak-yaşayarak öğrenme modelinin üzerinde ağırlıklı durdukları gözlemlenmiştir. Bu kategori ve kodlar incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde gezi ve gözlemin önemli bir yer tuttuğu, dersin etkinliklerle daha eğlenceli hale getirilebileceği, drama yönteminin de sosyal bilgiler dersi içeriğine olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gerekli fiziki şartların sağlanması hakkındaki görüş:

“Öğretmenlerin mesleki gelişimleri arttırılmalı.” (Ö1)

“Öğrencinin ilgi ve merakı çekilmelidir.” (Ö2)

“Öğrencilerin akıl ve bilimi esas almaları gerekmektedir.” (Ö4)

“Öncelikle öğrenci ve öğretmenin derse hazır olması, okulun fiziki yapısının uygun olması ve sınıflardaki kalabalığın önüne geçilmesi önemli bir yere sahiptir.” (Ö8)

“Uygun ve sayıca elverişli bir sınıf, mesleğini seven bir öğretmen. Tabi ki bir de öğretmen vasfına ve davranışlarına sahip kişiler lazım.” (Ö10)

“Okullarda sosyal bilgiler dersliği olarak bir sınıf olmalı.” (Ö11)

“Sınıfların öğrenci sayıları azaltılmalı ve sosyal bilgiler dersi için ayrı bir sınıf oluşturulmalı.” (Ö19)

“Fiziksel donanımlı sınıflar dersin sıkıcılığını en aza indireyecektir. Bu da, öğrenmemin en iyi şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlar.” (Ö20)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için gerekli fiziki şartların sağlanması hakkında görüşlerde bulunmuşlardır. Bu kategori incelendiğinde; öğretmenlerin donanımlı olmasının, öğrencilerin hazır bulunuşluklarının sağlanmasının, okullarda sosyal bilgiler dersliklerinin bulunmasının ve sınıflardaki öğrenci sayılarının en aza indirgenmesinin etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için önemli bir yere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Teknolojik gelişmelerin derste kullanımı hakkındaki görüş:

“Eğitim Bilişim Ağı'nın (EBA) içeriğinin zenginleştirilmesi, öğretmen ve öğrencilerin bu konuda bilgilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Ö3)

“Akıllı tahta kullanımı arttırılmalı.” (Ö17)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde sadece 2 tane katılımcının teknoloji ile ilgili yorumlarda bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu katılımcılar Ö3 ve Ö17 adlı katılımcılardır. Görev süreleri 7-38 yıl arası değişen 21 sosyal bilgiler öğretmeni katılımcıdan 18 adet katılımcı bu konu ile ilgili hiçbir fikir beyan etmemiştir.

Tablo 4.4'te göreve başladıkları günden itibaren sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaştıkları problemler hakkında öğretmen görüşleri incelenip dört farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değerleri açısından şu şekilde sıralanmıştır: “Ders kitapları, müfredat ve eğitim politikaları hakkındaki görüş”

($f=25$); “öğrenci kaynaklı problemler hakkındaki görüş” ($f=8$); “öğrenme ortamının oluşturulmasında karşılaşılan problemler hakkındaki görüş” ($f=8$); “öğretmen ve idare kaynaklı problemler hakkındaki görüş” ($f=2$). Bu kategoriler içerisinde sıklık değeri en fazla olan “ders kitapları, müfredat ve eğitim politikaları hakkındaki görüştür.” Bulgular sonucunda katılımcıların birden fazla kez çeşitli konulara aynı anda vurgu yaptıkları da gözlemlenmiştir.

Tablo 4.4. Göreve Başladıkları Günden İtibaren Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde

Karşılaştıkları Problemler Hakkında Katılımcı Görüşleri

Kategori	Alt Kategori	F	%
Ders kitapları, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve eğitim politikaları	Ders saatlerinin yetersizliği	9	% 43
	Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili problemler	8	% 38
	Eğitim politikalarına dair problemler	8	% 38
Öğrenci kaynaklı problemler	Öğrencilerin derse olan ilgisizliği	6	% 29
	Davranış bozuklukları	2	% 10
Öğrenme ortamının oluşturulmasında karşılaşılan problemler	Ders araç-gereçlerindeki eksiklik	6	% 29
	Sınıf ve okul ortamındaki olumsuzluklar	2	% 10
Öğretmen ve idare kaynaklı problemler	Öğretmenlerin yeniliğe ve gelişime açık olmaması	1	% 5
	İdarecilerin gerekli desteği sağlamaması	1	% 5
Toplam		43	100,00

Tablo 4.4.’teki kategoriler ve alt kategoriler incelendiğinde aşağıda yer alan ifadelerle örneklendirilmiştir. Ders kitapları, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve eğitim politikaları hakkındaki görüş:

“En büyük sıkıntılar ders saati azlığından dolayı konuların yetişmemesi. Sosyal bilgiler dersinin içeriği oldukça geniş ve ders esnasında öğretmenin anlatacağı şeyler çok fazla bunun için de süre yetersiz.” (Ö1)

“Konular arasında bağlantı olmayınca (tarih, coğrafya, vatandaşlık) öğrencileri motive etmek güç oluyor.” (Ö2)

“Sosyal bilgiler dersi millet, ülke, devlet, birey gibi kavramları önemseyen bir ders ama ne yazık ki milletin bu bilinçte olmasını istemeyen, ülkesine ve öz kaynaklarına sahip çıkan, farkındalığı oluşmuş bireylerden oluşmuş bir toplumu arzulamayan, herkesin hedefinde olan bir ders.” (Ö4)

“Müfredat programının değişikliğe uğraması, konuların sık sık değişmesi, tarih ve coğrafya derslerinin sürekli azaltılması.” (Ö5)

“Konuların yoğun, ders saatlerinin oldukça yetersiz olması.” (Ö6)

“En önemli problem süre.” (Ö7)

“Kitapların ve politikanın sürekli değişmesi en büyük problemlerden biridir.” (Ö10)

“Eğitim sisteminin dersi itibarsızlaştırması her şeyin önüne geçmektedir.” (Ö12)

“Ders programlarının çok yoğun olması ve müfredatı yetiştirme endişesi ile öğretmenlerin etkinlik yapamaması.” (Ö13)

“Müfredatın ağır ve genellikle soyut konulardan oluşması öğrencileri hem dersten itiyor hem de öğretmenin motivasyonunu düşürüyor.” (Ö16)

“Ders saatinin az olması konuların yetiştirilmesini engelliyor, soyut konuların ağırlıklı olması özellikle alt sınıflarda öğrenmeyi engelliyor.” (Ö20)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, sosyal bilgiler ders kitapları, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve eğitim politikaları hakkında yorumlarda bulunmuşlardır. Bu kategori incelendiğinde katılımcıların göreve başladıkları günden bu güne kadar geçen süre zarfında sosyal bilgiler dersi öğretim programının ağır olması ve dolayısıyla dersin sıkıcı olması, konuların soyut olmasından kaynaklı dersin sıkıcı bir hal alması, ders saatlerinin yetersizliği, eğitim sisteminin sosyal bilgiler dersine gerekli önemi vermemesi gibi karşılaştıkları problemlere dair bulgulara ulaşılmıştır.

Öğrenci kaynaklı problemler hakkındaki görüş:

“Öğrencilerin dikkat eksikliği dersi olumsuz etkiliyor.” (Ö2)

“Öğrenciler derse hazırlık yapmıyor ve konuları tekrar etmiyor ayrıca öğrencilerde bir tarih korkusu var. Oda, çoğunluğunu tarih bilimin oluşturduğu sosyal bilgiler dersini olumsuz etkiliyor.” (Ö6)

“Kültürün hiçe sayılması ve internet kullanımının yaygınlaşması ile öğrencilerde sıklıkla görülen davranış bozuklukları.” (Ö12)

“Konuların soyut ağırlıklı olmasından dolayı öğrencinin derse yeteri kadar istekli olmaması.” (Ö16)

“Puanı düşük olduğu için öğrenciler bu dersi hiç önemsemiyor. Bu da, hem öğretmenin hem öğrencinin performansını düşürüyor. (Ö18)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, görev süreleri boyunca öğrenci kaynaklı karşılaşılan problemler hakkında yorumda bulunmuşlardır. Bu kategori incelendiğinde öğrencilerin derse olan ilgisizliği, öğrencilerdeki dikkat eksikliği ve davranış bozuklukları katılımcıların görev süreleri boyunca karşılaştıkları önemli problemlerden sadece birkaçıdır.

Öğrenme ortamının oluşturulmasında karşılaşılan problemler hakkındaki görüş:

“Ders araç-gereçlerinin yetersiz olması.” (Ö5)

“Okullarda materyal eksikliği, fiziki yapının uygun olmaması.” (Ö8)

“Dersin sözel anlatılması ve sınıfların donanımsız olması.” (Ö14)

“Sınıfların kalabalık olması, yetersiz materyaller sonucu öğrenme-öğretme güçlüğü.” (Ö19)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, öğrenme ortamının oluşturulmasında karşılaşılan problemler hakkında görüşlerde bulunmuşlardır. Bu kategorideki görüşlerden hareketle katılımcıların, göreve başladıkları günden itibaren ders materyallerinin yetersiz olması, sınıfların ve okulların donanımsız olması, sınıfların kalabalık olması gibi problemlerle karşılaştıklarına ulaşılmıştır.

Öğretmen ve idare kaynaklı problemler hakkındaki görüş:

“Öğretmen kendini sevdirse herhangi bir problemle karşılaşacağını düşünmüyorum.” (Ö3)

“İdarecilerin ilgisiz tavrı öğretmenlerin karşılaştığı problemleri daha da büyütmektedir.” (Ö8)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, görev süreleri boyunca sadece öğretmen ve idare kaynaklı problemler hakkında görüşte bulunmuşlardır. Katılımcılardan sadece Ö3 adlı öğretmenin, bir öğretmen kendini sevdirse hiçbir problemle karşılaşmaz görüşüne ulaşıırken, Ö8 adlı öğretmenin ise görev süresi boyunca karşılaşılan problemlerden idarecilerin ilgisizliğini sorumlu tuttuğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4.5’te katılımcıların göreve başladıkları günden itibaren karşılaştıkları problemlerde artış ve azalış eğilimlerine dair görüşleri incelenip beş farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değerleri açısından şu şekilde sunulmuştur: “Problemlerin sürekli artış gösterdiği hakkındaki görüş” ($f=16$); “problemlerin azaldığı hakkındaki görüş” ($f=4$); “problemlerin dikkate alınmadığı hakkındaki görüş” ($f=3$); “problemlerin bazen artıp bazen azaldığı hakkındaki görüş” ($f=1$). Ö4 adlı katılımcı ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bu kategoriler içerisinde sıklık değeri en fazla olan “problemlerin sürekli artış gösterdiği hakkında görüştür.” Bu bulgulardan hareketle katılımcıların, konuya birden farklı kategorilerle değindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu kategoriler ve alt kategoriler incelenip aşağıdaki ifadelerle örneklendirilmiştir (Tablo 4.5.).

Tablo 4.5. Göreve Başladıkları Günden İtibaren Karşılaşılan Problemlerdeki Artış ve Azalış Eğilimleri Hakkında Katılımcı Görüşleri

Kategori	Alt Kategori	F	%
Problemlerin sürekli olarak artış göstermesi	Ders ve müfredatla ilgili düzensizliklerden kaynaklanan artış	13	% 62
	Öğrencilerden kaynaklanan artış	3	% 14
Problemlerin azalması	Eğitimde teknolojik gelişmeler (görsel materyaller, akıllı tahta)	3	% 14
	Öğretmen becerilerinin artması	1	% 5
Problemlerin dikkate alınmaması	Problemlerin dikkate alınmadığı için dile getirilmemesi	2	% 10
	Problemlerin dile getirildiği halde çözüm üretilmemesi	1	% 5
Problemlerin bazen artıp bazen azalması		1	% 5
Fikrim yok		1	% 5
Toplam		25	100,00

Problemlerin sürekli artış gösterdiği hakkındaki görüş:

“Ders saatleri yetersiz, müfredat birbirine girmiş durumda, öğrencileri motive etmek her geçen gün daha da zorlaşıyor, problemler her geçen gün artmakta.” (Ö2)

“Son dönemde öğrencide görülen sorumsuzluk, disiplinsizlik, davranış bozuklukları. Amaçsız bir neslin yetiştiği gençlik vs.” (Ö3)

“Ben her zaman sorunların arttığına inanıyorum ve görüyorum, derse olan isteğim bile bir süre sonra azalıyor.” (Ö10)

“Her yıl bir önceki yılı arıyoruz, sorunlar sürekli olarak artıyor.” (Ö12)

“Sorunlar sürekli artmaktadır, öğrenci ve veliler sınav getirisini düşünerek derse önem vermemektedir.” (Ö17)

“Problemler giderek artıyor, biz konuları yetiştirmeye çalışırken, hala bu sorunları tartışırken öğrenciler tamamen dersten uzaklaşıyor.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, görev süreleri boyunca karşılaştıkları problemlerin sürekli artış gösterdiği hakkında görüşte bulunmuşlardır. Bu görüşlerden hareketle sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan problemlerin sürekli olarak arttığı, bu durumun öğrencileri dersten uzaklaştırdığı, hem öğretmenlerde hem de öğrencilerde motivasyon kaybına neden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Problemlerin azaldığı hakkındaki görüş:

“Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgiye daha kolay ulaşılabilir hale geldi, öğretmen becerileri arttı.” (Ö8)

“Görsel materyaller kullanıldıkça sorunlar azaldı.” (Ö14)

“Akıllı tahta ile birlikte daha etkili bir öğrenme gerçekleşmektedir, birçok öğrenme problemi teknolojik gelişmelerle ortadan kalktı.” (Ö19)

Yukarıdaki örnek ifadelerden hareketle katılımcılar, görev süreleri boyunca karşılaştıkları problemlerin azaldığı hakkında yorumda bulunmuşlardır. Bu yorumlar incelendiğinde katılımcıların sorunların azalmasında özellikle teknolojik gelişmelerin etkili olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Problemlerin dikkate alınmadığı hakkındaki görüş:

“Değişen hiçbir şey yok maalesef yıllardır bu problemlerle yüzleşiyoruz.” (Ö7)

“Her yıl biz bu konudaki sıkıntılarımızı dile getiriyoruz fakat bir şey değişmiyor.” (Ö13)

“Problemlerimiz dikkate alınmıyor hala artan sorunlarla tek başımıza mücadele ediyoruz.” (Ö18)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, görev süreleri boyunca karşılaştıkları problemlerin dikkate alınmadığı hakkında yorumlar yapmışlardır. Yorumlardan hareketle sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan problemlere çözüm önerilerinin yetersiz olduğu, katılımcıların bu problemleri dile getirse de durumun değişmeyeceğine inandıkları sonuna ulaşılmıştır.

Ö9 adlı katılımcı *“milli eğitim politikaları sürekli değiştiğinden, bu sorunlar bazen arttı, bazen azaldı”* yorumunda bulunmuştur.

Ö4 adlı katılımcı ise görev süresi boyunca karşılaştığı problemlere dair herhangi bir fikirde bulunmamıştır.

Tablo 4.6.’da sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan problemlerin yoğunluk sıralaması hakkında katılımcı görüşleri incelenip on farklı kategoride sunulmuştur. Bu kategoriler sıklık değerleri açısından şu şekilde sıralanmıştır: “Ders saati ve ders kitaplarına yönelik problemler” ($f=19$); “veli ve öğrenci kaynaklı problemler” ($f=16$); “materyal ve doküman eksikliğine dayalı problemler” ($f=7$); “müfredat ve program karmaşasından kaynaklanan problemler” ($f=7$); “idari kaynaklı problemler” ($f=7$); “okulların ve sınıfların fiziki şartlarından kaynaklanan problemler” ($f=4$); “sayısal derslerin ön planda tutulmasından kaynaklanan problemler” ($f=3$); “öğretmenin itibarsızlaştırılmasından kaynaklanan problemler” ($f=2$); “fikrim yok” ($f=1$); “problemlerle karşılaşmıyorum” ($f=1$). Bu kategoriler içerisinde sıklık değeri sıklık değeri en fazla olan “ders saati ve ders kitaplarına yönelik problemler” hakkındaki görüşlerdir.

Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Problemlerin Yoğunluk Sıralaması Hakkında Katılımcı Görüşleri

Kategori	f	%
Ders saati ve ders kitaplarına yönelik problemler	19	% 90
Veli ve öğrenci kaynaklı problemler	16	% 76
Materyal ve doküman eksikliğine yönelik problemler	7	% 33
Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve program karmaşasından kaynaklanan problemler	7	% 33
İdare kaynaklı problemler	7	% 33
Okulların ve sınıfların fiziki şartlarından kaynaklanan problemler	4	% 19
Sayısal derslerin ön planda tutulmasından kaynaklanan problemler	3	% 14
Öğretmenin itibarsızlaştırılmasından kaynaklanan problemler	2	% 10
Fikrim yok	1	% 5
Problemlle karşılaşmıyorum	1	% 5
Toplam	67	100,00

Tablo 4.6.'daki bulgulardan hareketle katılımcıların konuya birbirlerinden hem aynı hem de farklı kategorilerde değindikleri ortaya konulmuştur. Bu kategoriler incelendiğinde aşağıda yer alan ifadelerle örneklendirilmiştir.

Ders saati ve ders kitaplarına yönelik sorunlar hakkındaki görüş:

“Ders sayıları yetersiz.” (Ö1)

“Ders kitaplarındaki karmaşa öğrencilerin adaptasyonunu bozuyor.” (Ö2)

“Ders saatleri hem konu hem de ders içi etkinlik için çok yetersiz.” (Ö4)

“Ders saatlerinin yetersizliğinden dolayı konular yetişmiyor.” (Ö11)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar sosyal bilgiler eğitiminde ders saati ve ders kitaplarındaki problemler hakkında görüşte bulunmuşlardır. Bu görüşler incelendiğinde ders saatlerinin arttırılması gerektiği, ders kitaplarının yeniden yapılandırılmasının gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Sıklık değeri en yüksek olan sorun kategorisi 19 katılımcının fikrini beyan etmesi ile ders saatleri ve ders kitaplarına yönelik sorunlar hakkındaki görüş olmuştur. Bulgulardan hareketle katılımcıların, en çok ders saatleri ve ders kitaplarına dair sorunlar yaşadığına ulaşılmıştır.

Veli ve öğrenci kaynaklı problemler hakkındaki görüş:

“Veliler okul ve öğretmenlerle iş birliği yapmamakta.” (Ö2)

“Velilerin haklı haksız her durumda öğrencinin arkasında olması.” (Ö5)

“Anne babaların aile içi sorunlarını öğrenciye yansıtmaları.” (Ö7)

“Velilerin derse yeteri kadar önem verip özen göstermemesi, öğrencinin de bundan etkilenmesi.” (Ö19)

“Öğrencilerin derse ilgi göstermemesi.” (Ö20)

Yukarıda örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, sosyal bilgiler dersi öğretiminde veli ve öğrenci kaynaklı problemler hakkında yorumda bulunmuşlardır. Bu yorumlar sosyal bilgiler öğretimindeki bir diğer önemli ve öğrenmenin önüne geçen mesele, velilerin ve öğrencilerin derse yeteri kadar özen göstermeyip, veli ve öğretmen iş birliğinin sağlanamaması yorumuna ulaştırmıştır. Sıklık değeri ikinci en yüksek olan kategori veli ve öğrenci problemleri hakkındaki görüşlerdir. Bulgulardan yola çıkarak katılımcıların bu alanda da önemli sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Materyal ve doküman eksikliğine dayalı problemler hakkındaki görüş:

“Birçok okulda harita, dünya küresi gibi en basit materyaller bile yok bence en önemli sorun bu eksikliklerin 21. yüzyılda devam etmesi.” (Ö5)

“Konular ve konularla ilgili ciddi materyal sıkıntısı var, materyalimizi kendimiz yapsak bu sefer de süre yetmeyecek.” (Ö11)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde materyal ve doküman eksikliğinin önemli bir yer tuttuğuna dair katılımcı görüşlerine yer

verilmiştir. Yedi tane katılımcı öncelikli olarak materyal ve doküman eksiklikleri hakkında görüş bildirmiştir. En basit materyal ve doküman eksikliklerinin günümüzde de hala devam ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders programlarındaki karmaşadan kaynaklanan problemler hakkındaki görüş:

“Çok yoğun olan müfredat öğrencilerde motivasyon kaybına neden oluyor.”
(Ö2)

“Müfredat; zamanın ruhuna uygun kazanımlar, vizyonu geniş bir bakış açısı ile hazırlanmalı.” (Ö4)

“Müfredat çok karmaşık bu da ders saatlerini ve dersin genel tarzını olumsuz etkiliyor.” (Ö9)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, sosyal bilgiler dersinde sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders programlarındaki karmaşadan kaynaklanan problemler hakkında yorumda bulunmuşlardır. Yedi tane katılımcı müfredat ve ders programlarındaki karmaşaları öncelikli olarak bildirmiştir.

İdare kaynaklı problemler hakkındaki görüş:

“İdarenin öğrenciler arasında yaptırım uygulamaması disiplinin tamamen bozulmasına bu da sistemin alt üst olmasına neden oluyor.” (Ö5)

“İdarecilerin ve üst düzey idarecilerin öğretmenler üzerindeki baskısı öğrenme ortamını etkileyen en önemli faktördür.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimindeki en önemli problem, yedi katılımcı tarafından idare kaynaklı problemler olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar, idarecilerin öğrenciler üzerinde yaptırım uygulaması gerektiği ve idarecilerin öğretmenler üzerinde baskı kurmaması gerektiği bu baskının öğrenme ortamını olumsuz etkilediği görüşüne ulaşılmıştır.

Okulların ve sınıfların fiziki şartlarından kaynaklanan problemler hakkında görüşler:

“Sınıfların kalabalık olması öğrencilerin sürekli olarak iç içe olmasını sağlıyor. Bu da, ders esnasında dikkat dağınıklığını beraberinde getiriyor.” (Ö9)

“Okullarda sosyal bilgiler sınıfının olmaması en büyük eksiklik, bir müzik, resim sınıfı olurken, fen bilgiler için laboratuvar olurken neden sosyal bilgiler dersi için de bir sınıf olmasın.” (Ö13)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, okulların ve sınıfların fiziki şartlarından kaynaklanan problemler hakkında görüşte bulunmuşlardır. Üç tane katılımcı bu konunun önemli olduğunu belirtmiştir. Kategori incelendiğinde sınıfların kalabalık olduğu, sosyal bilgiler dersi için ayrı bir sınıf olmasının gerektiği görüşlerine ulaşılmıştır.

Sayısal derslerin ön planda tutulması hakkında görüşler:

“Veliler fen ve matematik dersini ön planda tuttuğu için sosyal bilgiler dersini kimse önemsemez.” (Ö2)

“Tüm sınavlarda sayısal derslerin getirisi fazladır bu da temelden itibaren sosyal bilgiler gibi derslerin önemsizleşmesine neden olur.” (Ö18)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, sayısal derslerin ön planda tutulması hakkında görüşte bulunmuşlardır. Katılımcı görüşleri sonucunda sayısal derslere önem verildiği için ve sınavlarda sayısal derslerin katsayılarının fazla olması sebebiyle sosyal bilgiler dersinin önemsiz görüldüğü görüşüne ulaşılmıştır. Katılımcılardan yalnız 3 tanesi bu konuda yorumda bulunmuşlardır.

Öğretmenin itibarsızlaştırılmasından kaynaklanan problemler hakkındaki görüş:

“Eskiden öğretmenlere bir saygı vardı öğretmenin sözü geçerdi fakat her geçen gün bu itibar kaybı ve artan problemlerle eğitim hayatımıza devam etmekteyiz.” (Ö3)

“Öğretmenlere eskisi kadar değer verilmediği apaçık ortada bir süre sonra öğretmenler de mücadeleyi bırakıyor.” (Ö5)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, öğretmenin itibarsızlaştırılmasından kaynaklanan problemler hakkında yorumda bulunmuşlardır. Ö3 ve Ö5 kodlu katılımcı bu konuda fikir beyan eden katılımcılardır. Kategori incelendiğinde öğretmenlere eskisi kadar değer verilmediği, öğretmenlik mesleğinin her geçen gün itibarsızlaştırıldığı ve bu durumların öğretmenlerin motivasyonları olumsuz etkilediği görüşlerine ulaşılmıştır.

Ö10 kodlu katılımcı daha önceki kategorilerde çeşitli sorunlara değinirken sorunların sıralanması aşamasında “ben sorunla karşılaşmıyorum” görüşünde bulunmuştur.

Ö14 adlı katılımcının ise bu kategorilerle ilgili “fikrim yok” görüşüne rastlanmıştır.

Tablo 4.7.’de sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan ve dile getirilen sorunların giderilmesi için yapılması gereken çalışmalara dair katılımcı görüşleri ile ilgili bulgular sunulmuştur.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan ve Dile Getirilen Sorunların Giderilmesi İçin Yapılması Gereken Çalışmalara Dair Katılımcı Görüşleri

Kategori	f	%
Milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları yapıp öğretmen fikirlerinden yararlanarak köklü reformlar yapması hakkındaki görüş	10	% 48
Ders saatleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı düzenlemeleri hakkındaki görüş	9	% 43
Ders öneminin farkındalığının yaratılması hakkındaki görüş	7	% 33
Öğretmen- öğrenci, öğretmen- idareci ve okul - veli işbirliği sağlanması hakkındaki görüş	7	% 33
Uygulamalı eğitime yönelme düzenlemeleri hakkındaki görüş	6	% 29
Ders kitapları ve içerik düzenlemeleri hakkındaki görüş	4	% 19
Öğretmen saygınlığının artırılması hakkındaki görüş	4	% 19
Materyallerle zenginleştirilmiş donanımlı dersliklerin olması hakkındaki görüş	4	% 19
EBA’ nın ve içeriğinin zenginleştirilmesi hakkındaki görüş	3	% 14
Fikirlerin dikkate alınmadığı hakkındaki görüş	1	% 5
Toplam	55	100,00

Tablo 4.7.’de sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan ve dile getirilen sorunların giderilmesi için yapılması gerekenlere dair katılımcı görüşleri incelenip 10 farklı kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategoriler sıklık değerleri açısından şu şekilde sıralanmıştır. “Milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları yapıp öğretmen fikirlerinden yararlanarak köklü reformlar yapması hakkındaki görüş” ($f=10$); “ders

saatleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı düzenlemeleri hakkındaki görüş” (f=9); “ders öneminin farkındalığının yaratılması hakkındaki görüş” (f=7); “öğretmen- öğrenci, öğretmen- idareci, veli-okul iş birliğinin sağlanması hakkındaki görüş” (f=7); “uygulamalı eğitime yönelme düzenlemeleri hakkındaki görüş” (f=6); “ders kitapları ve içerik düzenlemeleri hakkındaki görüş” (f=4); “öğretmen saygınlığının artırılması hakkındaki görüş” (f=4); “materyalle zenginleştirilmiş donanımlı dersliklerin olması hakkındaki görüş” (f=4); “EBA’ nın ve içeriğinin zenginleştirilmesi hakkındaki görüş” (f=3); “fikirlerin dikkate alınmadığı hakkındaki görüştür” (f=1). Bu kategorilerden sıklık değeri en yüksek olan görüş; “Milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları yapıp öğretmen fikirlerinden yararlanarak köklü reformlar yapması hakkındaki görüştür” (f=10). Bulgulardan hareketle katılımcıların birbirinden hem farklı hem benzer kategorilere değindikleri gözlemlenmiştir. Bu kategoriler incelenip aşağıda yer alan ifadelerle örneklendirilmiştir.

Milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları yapıp öğretmen fikirlerinden yararlanarak köklü reformlar yapması hakkındaki görüş:

“Milli eğitim sistemi akıl, bilim ve çağdaşlık zeminine oturtulmalı.” (Ö4)

“Milli eğitim bakanlığının okul okul araştırmalar yaparak sorunlara çözüm üretmesi gerekiyor.” (Ö7)

“Bakanlık bahsettiğimiz sorunlarla ilgili köklü değişiklikler yapmalı ki sorunlar 2-3 nesil sonra bile anca çözülecektir.” (Ö9)

“Bu problemler bizim değil bakanlığın tümünden yenilik yapmasıyla anca çözülür.” (Ö11)

“Eğitim sisteminin sıfırdan güncellenmesi gerekmektedir.” (Ö13)

“Milli eğitim bakanlığı tarafından öğretmenlere daha çok yetki verilmeli.” (Ö17)

“Mili eğitim bakanlığı yurdun dört bir yanında gezip saha araştırmaları yapmalı, uzun süreli eğitim deneyleri yapmalı. Karşılaşılan problem anca bu şekilde çözülebilir.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları ve köklü reformlar yapmaları hakkında görüşte bulunmuşlardır. Bu yorumlardan yola çıkarak katılımcıların çoğunluğu sosyal bilgiler

eğitiminde karşılaşılan problemlerin giderilmesi için öncelikle milli eğitim bakanlığının saha çalışmaları yapması, öğretmen istek ve taleplerini dikkate alması ve köklü değişiklikler yapması gerektiği görüşlerine ulaşılmıştır. Sorunların temel çözüm yöntemlerinin milli eğitim bakanlığının geliştireceği problemlere bağlı olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Ders saatleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı düzenlemeleri hakkındaki görüş:

“Müfredatın yeniden ele alınması sorunların çözümünü kolaylaştıracaktı.”
(Ö2)

“Der saatlerinin arttırılması gerekmektedir. Böylelikle konular daha çok etkinlikle işlenebilir.” (Ö3)

“Özellikle tüm eğitim müfredatı yeniden yapılandırılmalı ve daha milli, akıl, bilim, çağdaşlık zeminine oturtulmalı.” (Ö4)

“Ders saatleri arttırılarak dersin işlenişi daha zevkli hale getirilebilir.” (Ö6)

“Ders saatleri arttırılarak konular bütünlük içinde öğrenciye sunulmalıdır.”
(Ö16)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcılar, sosyal bilgiler ders saatleri ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı düzenlemeleri hakkında görüşte bulunmuşlardır. Ders saatlerinin arttırılmasının ve öğretim programının yeniden düzenlenmesinin sosyal bilgiler eğitiminde verimi arttıracığına, ders işlenişinin daha zevki hale geleceğine sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ders öneminin farkındalığının yaratılması hakkındaki görüş:

“Sosyal bilgiler dersi en az matematik ve fen dersleri kadar önemsenmelidir, hem öğrenciler, hem veliler, hem de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından.” (Ö1)

“Derse gerekli değer verilmeli ve katsayı diğer derslerle dengelenmelidir.”
(Ö15)

“Sosyal bilgiler dersinin puan ağırlığı diğer derslerle eşitlenmelidir.” (Ö16)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinin önemine ilişkin farkındalığın yaratılması hakkında katılımcı görüşlerine yer verilmiştir. Bu verilerden hareketle 21 katılımcıdan 7 katılımcının yorumları sonucunda sosyal

bilgiler dersine önem verilmesi gerektiği, sayısal derslere oranla sınavlarda katsayısının yükseltilmesi gerektiği bulguları ortaya konulmuştur.

Öğretmen-öğrenci, öğretmen- idareci ve okul- veli işbirliği sağlanması hakkındaki görüş:

“Okulda velilerin, öğrenci ve öğretmenlerin kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler gereklidir.” (Ö3)

“Öğrenciler duygu ve düşüncelerini çekinmeden ifade edebilecekleri bir ortam sağlanmalıdır.” (Ö6)

“Okul idarecileri ve öğretmenler birbirlerinin sorunlarına çözüm odaklı yaklaşmalı ve velileri dikkate almalı.” (Ö8)

“Okul- aile iş birliği arttırılmalı bu doğrultuda öğrencileri de kapsayan etkinlikler düzenlenmelidir. Eğer bu ortam sağlanırsa ders eğitimi kolaylaşacak sorunlara çözüm bulmak daha kolay olacaktır.” (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadelerde belirtildiği üzere katılımcılar, öğretmen-öğrenci, öğretmen- idareci ve okul- veli iş birliği sağlanması hakkında görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşler incelendiğinde, okul, öğretmen, veli, öğrenci iş birliğinin sorunların çözümü için büyük önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulamalı eğitime yönelme düzenlemeleri hakkındaki görüş:

“Öğrencileri geleceğe hazırlayabilecek, vizyonu geniş, dünyadaki gelişmeleri dikkate alarak daha donanımlı yetişmeleri için etkinliklerle dolu, güçlü bir felsefi bakış açısı kazandırabilecek nitelikte olmalı”. (Ö4)

“Geziler ve uygulamalı eğitime önem verilmesi çocukları derse çekecektir”. (Ö6)

“Derslerin uygulamalı olarak işlenmesi ve bağlantılı konularda gezilerin düzenlenmesi gerekmektedir”. (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcıların, uygulamalı eğitime yönelme düzenlemeleri hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Bulgulardan hareketle sosyal bilgiler eğitimindeki problemleri ortadan kaldırmak için dersin somutlaştırılması, uygulama ve etkinliklerin arttırılması, gezi- gözlem metodunun kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ders kitapları ve içerik düzenlemeleri hakkındaki görüş:

“Ders kitapları güncellenmeli ve içerikleri somutlaştırılmalı”. (Ö1)

“Öğrencilerin seviyesine uygun etkinliklerle kitaplarımızı donatmak varken bizim kitaplarımız düz metinlerden oluşuyor”. (Ö18)

“Ders kitaplarındaki içerik çok karmaşık ve yoğun, öğrencilere sıkıcı geliyor”. (Ö21)

Yukarıdaki örnek ifadelerde katılımcıların, ders kitapları ve içerik düzenlemelerine dair görüşleri yansıtılmıştır. Katılımcılar ders kitaplarının içeriğinin düzenlenip, sade ve karmaşadan uzak bir hal alması ile dersin sıkıcılığının önüne geçilebileceğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin saygınlığının artırılması hakkındaki görüş:

“Öğretmenlerin saygınlığının ve otoritesinin artırılması için yeni düzenlemeler getirilmelidir”. (Ö5)

“Öğretmene karşı yok olan sevgi ve saygı yeniden kazandırılmalı, sistem öğretmenlere de söz hakkı tanınmalı”. (Ö18)

Yukarıdaki örnek ifadeler incelendiğinde katılımcıların, öğretmen saygınlığının artırılması hakkında görüşte bulunmaktadır. Bulgulara göre katılımcılar, öğretmen otoritesinin önemszenmemesi, öğretmene karşı eskisi kadar saygı duyulmaması öğretmenlerin derste de ciddiye alınmamasına sebebiyet vermekte olduğunu ifadelerde belirtmiştir. Katılımcılar öğretmene karşı saygının yeniden kazandırılması gerektiğini özellikle vurgulamışlardır.

Materyaller ile zenginleştirilmiş dersliklerin olması hakkındaki görüş:

“Okulların ve sınıfların fiziki yapısı öğrenci kazanımlarına göre yeniden düzenlenmeli.” (Ö8)

“Sosyal bilgiler sınıflarının oluşturulup içinde öğrenciye konuları somutlaştırmaya yardımcı olacak çeşitli materyaller bulunmalıdır.” (Ö19)

Yukarıdaki örnek ifadelerden yola çıkılarak katılımcıların, materyal ile zenginleştirilmiş dersliklerin olması hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Bulgulardan hareketle sosyal bilgiler dersi gibi soyut konular içeren derslerde materyalin büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

EBA'nın ve içeriğinin zenginleştirilmesi hakkında görüş:

“EBA'nın müfredat programına uygun hale getirilip zenginleştirilmesi gerekiyor, içerik öğrencilerin ilgisini çekmiyor.” (Ö3)

“EBA'yı hala kullanmayan veliler ve öğrenciler bulunmakta, gerekli tanıtımlar ve düzenlemelerle çok yararlı olabilir.” (Ö19)

Yukarıdaki örnek ifadelerde katılımcıların, EBA'nın içeriğinin zenginleştirilmesi hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

Ö10 adlı katılımcı ise “bunu yazıp boşuna yorulmak istemiyorum, hiçbir zaman dikkate alınacağını düşünmüyorum, kendi olanaklarımla sınıfımda elimden geleni yapıyorum” ifadelerini kullanmıştır.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularından hareket ederek sonuçlar, tartışmalar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma ile sosyal bilgiler dersi öğretiminde; sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemleri tespit etmek amacıyla, Akdeniz bölgesinde milli eğitim bakanlığı bünyesinde görev yapmakta olan 21 adet sosyal bilgiler öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden %52'si erkek katılımcılardan, % 48'si kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Elde edilen veriler ışığında değerlendirme yapılmış ve bulgulara ulaşılmıştır. Bu değerlendirmelerin alan yazına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Araştırma bulguları doğrultusunda her bir soru ile ilgili elde edilen sonuçlar:

1)Katılımcılar için sosyal bilgiler dersinin ne önem ifade ettiği incelenmiş ve katılımcıların % 67'si sosyal bilgiler dersinin, öğrencinin kendini tanıyarak bir birey olduğunun farkına varmasına katkı sağladığı hakkında yorumda bulunmuşlardır. MEB 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı da sosyal bilgileri, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirip kendi benliğini ortaya çıkarmasına yardımcı olmasındaki en önemli araç olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %43'ü sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin yaşadığı çevreyi ve dünyayı tanımlarını kolaylaştırdığı ve öğrencilerde çevre bilinci oluşturduğu yönde

yorum yapmışlardır. Öztürk ve Zayimoğlu'nun (2016), çalışmalarında da eğitim sistemimizin öğretim programlarında değinilen sosyal ve doğal bilimler, insan ve çevre ilişkileri, doğal kaynaklar ve kullanımı ile ilgili konularla ulaşılmak istenen hedef; çevre bilinci kazanmış ve bu konuda bilgiyle yüklenmek yerine, çevreye duyarlı ve olumlu davranışlar edinmiş vatandaş yetiştirmektir. Ülkemiz eğitim sistemine bakıldığında çevre eğitime yönelik özel bir ders olmadığı görülmekte ve çevre konusunun ilköğretim düzeyinde Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve özellikle Fen ve Teknoloji dersi öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler birçok disiplini içerisinde barındırması yönünden çevre eğitimi açısından öğrencilere önemli katkısı olan bir derstir. Benzer çalışmalarla desteklenmiştir.

Katılımcılardan %24'ü sosyal bilgiler eğitiminin öğrencilerde bayrak sevgisi oluşturma, %52'si milli dil, milli kültür, milli tarih bilinci oluşturma açısından önemli bir yere sahip olduğu bulgularla ortaya konulmuştur. Avcı, Bilgin ve Karasu'nun (2017), çalışmalarında da sosyal bilgiler öğretmenlerinin (%30,61'i) vatanseverlik değerini en çok "*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*" öğrenme alanında; %21,42'si 7. sınıf "*Ülkemizde Nüfus*" ünitesinde verildiğini düşünmektedirler. Bu öğrenme alanını, sosyal bilgiler öğretmenlerinin %22,44'üne göre; "*Kültür ve Miras*" ve %18,36'sına göre; "*Güç, Yönetim ve Toplum*" öğrenme alanları izlemektedir. Vatanseverlik değerinin en çok kazandırıldığı düşünülen üniteler ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin %8,92'sine göre, "*Güç, Yönetim ve Toplum*" öğrenme alanının 5. sınıf ünitesi "*Bir Ülke Bir Bayrak*"; öğretmenlerin %7,14'üne göre; "*Kültür ve Miras*" öğrenme alanının 5., 6. ve 7. sınıf üniteleri "*Adım Adım Türkiye*", "*İpek Yolunda Türkler*", "*Türk Tarihine Yolculuk*", "*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*" öğrenme alanının 5. sınıf ünitesi "*Bölgemizi Tanıyalım*" ve "*Üretim, Dağıtım ve Tüketim*" öğrenme alanı 6. sınıf ünitesi "*Ülkemizin Kaynakları*"nda geçtiği yönüyle sunulmuştur. Araştırmalardaki bulgular doğrulanmıştır.

Sosyal bilgiler dersinin önemine dair katılımcıların %48'i sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olduğunu, böylelikle hayatın her alanını yansıttığını belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden % 14'ü de sosyal bilgiler dersinin çok yönlü olması sebebi ile eğitim programının içindeki en önemli ders olarak yorumlandığı bulgularla ortaya konulmuştur.

2) Türkiye’de sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler eğitimine gerekli önem verilip verilmediği araştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda; katılımcıların %81’i gerekli önemin verilmediğini, %14’ü gerekli önemin verildiğini belirtirken, %5’lik kısım ise net bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir.

3) Etkili bir sosyal bilgiler için gerekli olan şartlar araştırılmış; katılımcılardan %90’ı ders ile ilgili eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi hakkında görüş belirtmiştir. Katılımcıların %71’i yaparak - yaşayarak öğrenme modelinin benimsenmesi hakkında görüş bildirmiştir. Binbaşoğlu’nun (1995, s.139), öğretimde yaşantılar yoluyla öğrenme yorumunda da “çocuk, yaşamlarla dış dünyadan birçok izlenimler kazanır, yaşantılar yoluyla öğrenmede kişi, duyu organları yoluyla aldıklarını bütün zihin yetileri içinde değerlendirme olanağı bulur bu da öğrenmeyi kalıcı hale getirir.” Katılımcılardan % 48’i gerekli fiziki şartların sağlanması hakkında görüş belirtirken, katılımcıların %14’ü teknolojik gelişmelerin derste kullanımı hakkında görüşte bulunmuşlardır.

4) Görev süreleri boyunca katılımcıların sosyal bilgiler dersi eğitiminde karşılaştıkları problemlere dair görüşler incelenmiştir. Katılımcıların tamamının sosyal bilgiler dersi eğitiminde öncelikle ders kitapları, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve eğitim politikaları hakkındaki problemlere değindikleri gözlemlenmiştir. Arslantaş’ın (2016) çalışmasında da, ankete katılan öğretmenler müfredatın çok kapsamlı olduğunu, pedagojik ilkelere göre (basitten karmaşığa, yakından uzağa) düzenlenmediğini, öğrencilerin kavrama seviyelerinin üzerinde soyutluk taşıdığını, güncel olay ve gelişmelere yeterince yer vermediğini, öğrencilerin ilgilerini çekmede ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını belirtmiştir. Katılımcıların %38’i öğrenci kaynaklı davranış bozuklukları, ilgisizlik gibi problemlere değinirken, yine %38’i de öğrenme ortamının oluşturulmasında güçlük yaşadıkları hakkında görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların %10’u da öğretmenlerin yeniliğe ve gelişime açık olmaması, idarecilerin gerekli desteği sağlamaması eğitim ortamında karşılaşılan problemlerin artmasına neden olan görüşler olarak belirtilmiştir.

5) Görev süreleri boyunca karşılaşılan problemlerdeki artış ve azalış eğilimleri hakkındaki katılımcı görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların %76’sı problemlerin sürekli artış gösterdiği yönünde yorumlarda bulunmuştur. Bu artışlara sebep olarak da, ders ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili düzensizliklerin bir diğer problem de öğrencilerden kaynaklanan sorunların olduğu yönündeki görüşleridir.

Katılımcıların %19'u problemlerin, eğitimdeki teknolojik gelişmeler ve öğretmen becerilerinin artmasına bağlı olarak azaldığı yönünde yorumda bulunmuştur. Katılımcılardan %15'i problemlerin dikkate alınmadığı hakkında görüş bildirmiştir. Alt temalardan hareketle, katılımcıların problemlerin dikkate alınmadığı için problemlerin dile getirilmemesi ve problemlerin dile getirildiği halde çözüm üretilmemesini dayanak gösterdikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılardan %5'i problemlerin bazen azaldığı, bazen arttığı hakkında görüşte bulunurken katılımcılardan %5'i ise bu konuda görüş beyan etmemiştir.

6) Katılımcıların %90'ı ders saatleri ve ders kitaplarına yönelik olumsuzluk bildirmişlerdir. Katılımcıların %76'sı veli ve öğrencilerden kaynaklanan problemlere dair yorumda bulunmuşlardır. Katılımcılardan %33'ü materyal eksiklikleri, doküman yetersizlikleri ve idari problemler hakkında görüş bildirmişlerdir. Katılımcılardan %19'u okulların ve sınıfların fiziki şartlarından kaynaklanan problemler hakkında görüş bildirirken, katılımcıların % 14'ü sayısal derslerin ön planda tutulması ile sosyal bilgiler dersinin önemsiz görülmesi hakkında yorumda bulunmuştur. Katılımcılardan %5'i ise öğretmenin itibarsızlaştırılmasından kaynaklanan problemlere değinirken, katılımcıların % 5'i bu konu hakkında yorumda bulunmamıştır.

7) Son bölümde ise sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunların giderilmesi için yapılması gereken çalışmalara dair katılımcı görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcılardan %48'i milli eğitim bakanlığının saha araştırmaları yapıp, öğretmen fikirlerinden ve tecrübelerinden yararlanarak köklü değişiklikler yapılması hakkında yorumda bulunmuşlardır. Katılımcıların %43'ü ders saati ve sosyal bilgiler dersi öğretim programının düzenlemesi hakkında görüş bildirirken, %33'ü ders öneminin farkındalığının yaratılması ve idare, öğretmen, veli, öğrenci işbirliğinin geliştirilmesi hakkında yorum bildirmiştir. Katılımcıların %29'u uygulamalı eğitimin gerekliliği hakkında vurgu yaparken, % 19'u ders kitapları ve içerik düzenlemeleri hakkında, materyal ile zenginleştirilmiş donanımlı sınıfların gerekliliği hakkında ve teknolojik çalışmaların artırılması hakkında yorumlarda bulunmuşlardır. Katılımcılardan % 14'ü EBA' nın içeriğinin zenginleştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması yönünde yorumlarda bulunurken, katılımcıların % 5'i de öğretmen fikirlerinin dikkate alınmadığı hakkında yorumda bulunmuştur.

Bu araştırmada katılımcılar her kategoride birden fazla yorum yapmışlardır. Tüm bulgulardan hareketle: “Başarılı bir sosyal bilgiler öğretilmi gerçekleştirebilmenin, sosyal bilgiler alanındaki sorunların tespit edilmesine ve bu sorunların çözümü için gerekli adımların atılmasına bağlı olduğu ancak buna rağmen Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin yeterli sayıda araştırma bulunmadığı” (Yılmaz, 2010) ifade edilmekle birlikte bu konuda yapılan araştırmaların çoğunluğunu yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunların ise diğer derslerin öğretiminde karşılaşılan sorunlarla benzerlik gösterdiği ve genel olarak öğrenci, yönetim, öğretim programı, ders-çalışma kitabı, veli ve öğretmen kaynaklı sorunlar başlıkları altında toplandığı görülmektedir (Gönenç ve Açıkalın, 2017, s.26-41).

Yener (2014) ise, sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde karşılaştıkları sorunları altı alt başlık altında sıralamıştır:

- “1. Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenciden kaynaklanan sorunlar,
2. Sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar,
3. Sosyal bilgiler öğretiminde, ortaöğretime yerleştirme sınavlarından kaynaklanan sorunlar,
4. Sosyal bilgiler öğretiminde, yöntem ve tekniklerden kaynaklanan sorunlar,
5. Sosyal bilgiler öğretiminde, sosyal bilgiler öğretilmi programından kaynaklanan sorunlar,
6. Sosyal bilgiler öğretiminde, diğer etmenlerden kaynaklanan sorunlar.”

Yener’in (2014) alışması da yukarıdaki çalışma ile örtüşmektedir. Özetle Yener’in (2014) alışmasında: “Katılımcılar çoğunlukla; sosyal bilgiler dersine gerekli önemin verilmediğinden, sosyal bilgiler dersi öğretim programının oldukça karışık olduğundan, ders saatlerinin yetersiz olduğundan, ders kitabı ve çalışma kitaplarının yetersiz olduklarından, idare, öğretmen, veli, öğrenci arasında yeterli düzeyde işbirliği olmadığından, maddi imkânsızlıklardan, öğrencilerin ezberci sistemle şekillendikleri için derse olan ilgilerinin azaldığından rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. “Bu şartlar altında da sosyal bilgiler dersinin anlamlı bir şekilde işlenişinin zor olacağı vurgulanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar çok boyutludur. Bu çok boyutluluk da farklı farklı alanlarda değişiklik ve yenileşmenin olması gerektiğinin göstergesidir. Sosyal bilgiler dersi diğer ders ve öğrenci becerilerini en çok etkileyen derslerden biridir. Bu alanda karşılaşılan problemlerin giderilmesi eğitime büyük katkılar sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde bulgu ve sonuçlardan hareketle çeşitli öneriler sunulmuştur. Başarılı bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için:

1.Ortaya konulan sorunlar için en olağan çözüm yöntemleri için alanında uzman kişilerden sorunları gidermeye yönelik destek alınmalıdır.

2.Öğretmenlik mesleğine atanan bireylerin mutlaka kendi alanlarında eğitim veren fakülte birimlerinden mezun olmuş olmaları zorunlu olmalıdır.

3. Öğretmenlere öğretimin yöntem-teknik ve araç-gereçlerini tanıma, deneme ve uygulama imkânı verilmelidir.

4. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları araştırılmalı, gerçekçi bir şekilde belirlenmeli, sağlıklı ve verimli kurslar düzenlenmelidir.

5. Öğretmenlere idari desteğin verilmesi, öğretmen-öğrenci-idare iş birliğinin yapılması gerekmektedir.

6. Sosyal bilgiler ders saatlerinin artırılması ve derslerde kullanılacak farklı yöntem ve tekniklerin kullanımını sağlayacak ortamın oluşturulması gerekmektedir.

7.Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarının uzmanlar tarafından tekrar gözden geçirilip öğrencilerin seviyesine göre düzenlenmesi gerekmektedir.

8.Sosyal bilgiler sınıfları oluşturulmalı ve bu sınıflarda internet erişimi olmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmenlerince teknoloji yakından takip edilmelidir. Kolayca ulaşılabilen veri tabanları sosyal bilgiler öğretmenlerinin hizmetine sunulmalıdır.

9.Eğitim için ayrılan ödeneklerin yetkili makamlar tarafından arttırılması gerekmektedir.

10.Planlamalar uzun vadeli olmalı, çeşitli kampanyalar düzenlenerek okulların ihtiyaçları karşılanmalı ve eğitim teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1993). *Türk eğitim tarihi başlangıçtan 1993'e*. İstanbul: Kültür Kolej Yayınları.
- Arslantaş, S. (2006). 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders program uygulamalarında Karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi: Malatya ili örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ata, B. (2006). *Sosyal bilgiler öğretim programı "hayat bilgisi ve sosyal bilgiler" öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Avcı, A. ,A. ,İbret, Ü. ,B.ve Karasu, A. ,E. , (2017), Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *Elementary Education Online*, 16(4), 1558-1574.
- Binbaşıoğlu, C. (1995). *Okullarda öğretim sorunları*. Ankara: Eğitim-Der Yayınları
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Genel öğretim bilgisi*. Ankara: Binbaşı Yayınevi.
- Demirtaş, A. (1998). Temel eğitimimizin temel sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 51-63.
- Dinç, E. ve Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulaması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Dergisi*, 1(1), 17-49.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1996). *Eğitim psikolojisi gelişim - öğrenme - öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erden, M. (2011) *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Glaser, B. ve Strauss, A. L. (1967). *Discovery of grounded theory: strategiesforqualititaveresearch*. Chicago: Aldine.

- Görenç, S. ve Açıkalın, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,7(1), 26-41.
- Gül, H. (2008). Türkiye'nin eğitim sorunları, AKP'nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri. *Toplum ve Demokrasi*, 2(3),181-196.
- Işık, Y. (2001). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının sınıf ortamında öğretilmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilgili uzman, müfettiş ve öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jordan, B. (1998), *Educationdebate in Turkey and Germany*. Ankara: Hacettepe Taş Yayınları
- Kılıç, A., Atilla, R. ve Baykan, Ö. (2002). Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yaşanan güçlükler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 293 (27), 27-36.
- Kısakürek, M. A. (1989). *Sosyal bilgiler öğretimi*, B. Özer (Ed.) Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir.
- Koçak, K. (2002).1998'de İlköğretim okulu sosyal bilgiler programı genel amaçlarının değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 133-162.
- Kozan, E. (2002). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimlerine yaklaşımları ve bu yaklaşımların tarih eğitimi ile ilişkisi: Ankara-Aksaray Örnekleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2005). *İlköğretim 6.ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Oğuzkan, A. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Otluoğlu, R. ve Öztürk, C. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Özmen, C. ve Yazıcı, K. (2015). *Sosyal bilgilerin Dünya’da ve Türkiye’de tarihsel gelişimi, sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, T. ve Zayımoğlu Ö. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3),15-35.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış, B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.2-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Sağlamer, E. (1980). *İlkokulda sosyal bilgiler eğitimi*. Ankara: Tek Işık Matbaası Yayınları.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Ertem Basım-Yayım-Dağıtım.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi, öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şişman, M. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yanpar, Ş. T. (1997). İlköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 22 (231), 41-43.
- Yener, Ş. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri: Muş ili örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2)105-120.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Şeçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2010). Sosyal bilgiler eğitimindeki sorunlar ve çözüm önerileri: öğretim elamanlarının görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,8(4),839-867.
- Yılmaz, K. ve Tepebaş, F. (2011). İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: mesleğe yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1),155-177.
- Yılmaz,K. ve Altınkurt, Y. (2011).Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1),18

Tay, B. (2015). *Sosyal bilgiler öğretiminin dünü-bugünü ve yarını: sosyal bilgilerin temelleri*, Ankara. Pegem Yayınevi

Türkiye Cumhuriyeti MEB ilkokul programı (1968), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Vural, M. (2005). *İlköğretim ders programları ve öğretim kılavuzları*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.

EK-1

GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı;

Merhaba ismim Nezire DİKMENLİ.2018-2019 öğretim yılı içerisinde, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans programında öğrenim görmekteyim. Yüksek Lisans tezim kapsamında Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri yansıtmak amacı gütmekteyim. Bu amaca yönelik 7 adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme formunu doldurmanızı rica etmekteyim. Ayrıca araştırma boyunca söylediklerinizi çalışmamda doğru ve ayrıntılı yansıtabilmek için görüşmede kayıt cihazı kullanılacaktır. Görüşme tahminen 40 dakika sürecektir. Doldurduğunuz görüşme formları teze hizmet edecek; ayrıca ilerde yapılacak olan bilimsel çalışmalara da (bildiri, makale vb.) katkı sağlayacaktır.

Çalışmaya katılımınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

1.Kaç yaşındasınız?

2.Cinsiyetiniz?

3.Kaç yıldır sosyal bilgiler öğretmenliği yapmaktasınız?

4.Görev yaptığınız okulun adını yazınız.

5. Sizce Sosyal Bilgiler dersinin önemi nedir?

6.Ülkemizde Sosyal Bilgiler Eğitimine ve Sosyal Bilgiler Dersine gerekli önem verilmekte midir? Fikrinizi nedenleri ile birlikte yazınız.

7.Etkili bir Sosyal Bilgiler Eğitimi için gerekli olan şartlar nelerdir? Yazınız.

8.Göreve başladığınız günden itibaren bir öğretmen olarak sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaştığınız problemler nelerdir?

9.Göreve başladığınız ilk günden bugüne karşılaştığınız problemlerde ne gibi artışlar ya da azalışlar olduğunu kıyaslayınız.

10.Karşılaştığınız problemleri en yoğun olandan en hafif olana doğru başlıklar halinde sıralayınız (materyal problemleri, idari problemler, velilere yönelik problemler, öğrenciye yönelik problemler, ders saatlerine yönelik problemler ... vb.).

11.Tecrübelerinize göre bahsettiğiniz sorunların giderilmesi için sizce ne gibi çalışmalar ya da düzenlemeler yapılmalıdır?

TEŞEKKÜRLER

EK- 2

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad- Soyad: Nezire Dikmenli

Doğum Yeri ve Doğum Tarihi: Antalya/ 01.07.1994

e-mail: nezire_dikmenli@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise: Mahmutlar Şükrü Kaptanoğlu Lisesi 2007-2011

Lisans: Akdeniz Üniversitesi 2012-2016

Yüksek Lisans: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı 2017-2020

İş Tecrübesi

Mahmutlar Ortaokulu 2016-2017

Akademi Dünyası Eğitim Kurumları ve Uzaktan Eğitim Merkezi 2019-2020

Seminerler ve Kurslar

Özel Eğitim Kursu 2016-2017

Temel İngilizce Kursu 2016-2017

Office Programları Kursu 2016-2017

İFEMS İnternational Field Education of Yıldız Teknik Üniversitesi (Katılım Belgesi) 2017-2018

ALEMTAYS (Alan Eğitiminde Materyal Sempozyumu) Yıldız Teknik Üniversitesi (Materyaller ile Birincilik) 2017-2018

İFEMS İnternational Field Education of Yıldız Teknik Üniversitesi (Katılım Belgesi) 2018-2019

ALEMTAYS (Alan Eğitiminde Materyal Sempozyumu) Yıldız Teknik Üniversitesi (Materyaller ile Derece) 2018-2019

USBİK (Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi) (Katılım Belgesi) 2019-2020

İletişim Bilgileri

nezire_dikmenli@hotmail.com

EK -3

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin 1 yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tarih ve İmza

Ad ve Soyad

Nezire DİKMENLİ

ORIGINALITY REPORT

8%

SIMILARITY INDEX

6%

INTERNET SOURCES

3%

PUBLICATIONS

5%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

sbedergi.karatekin.edu.tr

Internet Source

1%

2

dergipark.gov.tr

Internet Source

1%

3

www.dergipark.ulakbim.gov.tr

Internet Source

1%

4

www.kefdergi.com

Internet Source

1%

5

Submitted to Omer Halisdemir University

Student Paper

<1%

6

sosyalcadi.blogspot.com

Internet Source

<1%

7

adudspace.adu.edu.tr:8080

Internet Source

<1%

8

Submitted to Gazi University

Student Paper

<1%

9

Submitted to Recep Tayyip Erdogan University

Student Paper

<1%

Handwritten signature in blue ink

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarihi : 03/05/2019

Karar Sayısı : 109

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ayhan AKIŞ'ın danışmanlığını, Nezire DİKMENLİ'nin araştırmacılığını üstlendiği, "Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemlere Dair Öğretmen Görüşlerinin Yansımaları" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan mülakat çalışmasının uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ayhan AKIŞ'ın danışmanlığını, Nezire DİKMENLİ'nin araştırmacılığını üstlendiği, "Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemlere Dair Öğretmen Görüşlerinin Yansımaları" konulu mülakat çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Mustafa ŞEKER
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Abdullah KARAÇAĞ
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Eyyup YARAŞ
(izinli)